

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Postavení a role manželek amerických prezidentů v
USA ve druhé polovině 20. století**

Martina Bocskorová

Plzeň 2018

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Obecné dějiny

Bakalářská práce

Postavení a role manželek amerických prezidentů v

USA ve druhé polovině 20. století

Martina Bocskorová

Vedoucí práce:

Mgr. Martin Boček, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2018

Ráda bych tímto poděkovala svému vedoucímu práce Mgr. Martinu Bočkovi, Ph.D. za odborné vedení, ochotu a trpělivost, jež výrazně pomohly při vypracování mé bakalářské práce.

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2018

.....

Obsah

| | | |
|-------|---|----|
| 1 | Úvod | 1 |
| 2 | První dáma USA..... | 4 |
| 2.1 | Titul první dámy..... | 4 |
| 2.2 | Role první dámy | 5 |
| 3 | Podíl prvních dam na prezidentské kampani | 8 |
| 3.1 | Jacqueline Kennedyová | 8 |
| 3.2 | Lady Bird Johnsonová..... | 8 |
| 3.3 | Pat Nixonová..... | 9 |
| 3.4 | Betty Fordová..... | 10 |
| 3.5 | Rosalynn Carterová | 11 |
| 3.6 | Nancy Reaganová..... | 11 |
| 3.7 | Barbara Bushová | 12 |
| 3.8 | Hillary Clintonová..... | 13 |
| 4 | Úpravy v Bílém domě..... | 14 |
| 4.1 | MamieEisenhowerová | 14 |
| 4.2 | Jacqueline Kennedyová | 16 |
| 4.3 | Lady Bird Johnsonová..... | 17 |
| 4.4 | Pat Nixonová..... | 18 |
| 4.5 | Nancy Reaganová..... | 19 |
| 5 | Angažovanost prvních dam v politice | 20 |
| 5.1 | Bess Trumanová..... | 20 |
| 5.2 | MamieEisenhowerová | 21 |
| 5.3 | Jacqueline Kennedyová | 21 |
| 5.3.1 | Zahraniční cesty | 22 |
| 5.4 | Lady Bird Johnsonová..... | 23 |
| 5.4.1 | Projekt Head Start | 24 |
| 5.4.2 | Projekt Zkrášlování | 24 |
| 5.4.3 | Zákon Lady Bird | 25 |
| 5.5 | Pat Nixonová..... | 26 |
| 5.6 | Betty Fordová..... | 27 |
| 5.6.1 | Boj za ERA..... | 27 |

| | | |
|--------|--|----|
| 5.6.2 | Otevřená první dáma | 28 |
| 5.7 | Rosalynn Carterová | 29 |
| 5.7.1 | Zahraniční cesta po Latinské Americe | 30 |
| 5.7.2 | Zdravotnický systém | 30 |
| 5.8 | Nancy Reaganová..... | 31 |
| 5.8.1 | Protidrogová a protialkoholická kampaň..... | 32 |
| 5.8.2 | Vliv na prezidenta v otázce sblížení USA se SSSR | 33 |
| 5.9 | Barbara Bushová | 34 |
| 5.9.1 | Boj proti analfabetismu | 35 |
| 5.10 | Hillary Clintonová..... | 35 |
| 5.10.1 | Reforma zdravotnictví..... | 36 |
| 5.10.2 | Zahraniční cesta po střední a východní Evropě | 37 |
| 5.10.3 | Boj za ženská práva..... | 38 |
| 5.10.4 | „Nová Hillary“ | 39 |
| 6 | Závěr..... | 40 |
| 7 | Bibliografie | 43 |
| 7.1 | Literatura..... | 43 |
| 7.2 | Internetové zdroje..... | 44 |
| 8 | Resumé | 46 |

1 Úvod

Úřad prezidenta Spojených států se od dob svého vzniku vyvinul do podoby instituce, kterou si lze jen stěží představit bez angažovanosti nebo alespoň aktivní přítomnosti první dámy. První dámy hrály v USA nepochybně vždy větší symbolickou roli než v Evropě, avšak jejich činnost byla dlouhou dobu víceméně opomíjena. Tento fakt zásadně změnila až Eleanor Rooseveltová, která byla společensky i politicky velmi činorodá, čímž se jí podařilo založit tradici aktivních prvních dam, a pro mnohé své nástupkyně se stala vzorem. Manželky prezidentů poválečné éry skoncovaly také s dosavadním postavením první dámy jako ženy, soustřeďující se pouze na funkci hostitelky v Bílém domě a prezidentův doprovod. Pro celkovou image Bílého domu byla zapotřebí také účinná prezentace první dámy, neboť v druhé polovině 20. století vzrostl počet hromadných sdělovacích prostředků. V 50. letech to byla především televize a v 90. letech internet, jež se nejvíce postaraly o zvýšení pozornosti a zájmu o prezidentovu manželku. Díky tomu je život většiny prvních dam, zastávající funkci v těchto letech, poměrně dobře zmapován. Některé první dámy ovšem zapadly do určité škatulky, jako tomu je například u „módní ikony“ Jacqueline Kennedyové nebo „herečky z Hollywoodu“ Nancy Reaganové. Často je tudíž opomíjený, a laické veřejnosti neznámý, například jejich vliv v politice nebo podíl na dosažení funkce prezidenta. Tato nekomplexní zpracování role a činnosti prvních dam mě vedla ke zvolení tohoto tématu pro bakalářskou práci.

Cílem této bakalářské práce je zmapování role a činnosti prvních dam a podání uceleného obrazu o jejich lišícím se podílu na prezidentské kampaně, úpravách v Bílém domě a angažovanosti v politice. Vytyčeným cílům odpovídá také členění celé práce, jež je rozdělena do čtyř kapitol – První dáma USA, Podíl prvních dam na prezidentské kampani, Úpravy v Bílém domě, Angažovanost prvních dam v politice. První kapitola obsahuje stručné vysvětlení významu manželství pro prezidenta Spojených států, a především pak objasnění původu termínu „*První dáma*“ a obecný popis role první dámy a očekávání veřejnosti, přičemž obojí se od dob Eleanor Rooseveltové zásadně změnilo.

Následující tři kapitoly jsou výrazněji obsáhlejší než kapitola první a jsou tvořeny chronologicky členěnými podkapitolami nazvanými podle prvních dam.

Druhá kapitola se zabývá podílem prvních dam na prezidentské kampani, neboť většina z nich byla větší či menší měrou do předvolebního boje zapojena. Nejenže tak pomáhaly pro svého muže získávat voliče a vytvářely, pro veřejnost důležitý, dojem harmonického manželství, ale častokrát také získaly na své popularitě, nezávisle na té manželově. Výjimku tvořily pouze Bess Trumanová a Mamie Eisenhowerová, které se součástí prezidentské kampaně nestaly.

Třetí kapitola se věnuje úpravám v Bílém domě, jež byly doménou právě prvních dam. Interiérové úpravy přizpůsobené vlastnímu vkusu prováděly patrně všechny první dámy, ale výraznějším způsobem Bílý dům pozměnilo pět z nich. Úpravy zahrnovaly renovaci soukromých i veřejných prostor, ale také obohacení Bílého domu o množství historických a uměleckých děl. Nejrozsáhlejší změny provedla Mamie Eisenhowerová a především pak její nástupkyně Jacqueline Kennedyová.

Nejobsáhlejší částí práce je čtvrtá kapitola, která se zabývá angažovaností prvních dam v politice. Zmiňuje všechny manželky prezidentů druhé poloviny 20. století, i když jejich politická činnost byla mnohdy nesrovnatelná. Kapitola je zaměřena na jejich charitativní činnost, zahraniční cesty, oblasti zájmu a projekty, ale také na vliv na politická rozhodnutí prezidenta nebo vlastní politické ambice, přičemž každou z prvních dam je možné přiřadit alespoň k jednomu ze zmiňovaných. Převážná většina podkapitol je zde členěna ještě do dalších částí, které napomáhají v lepší orientaci u politicky aktivnějších prvních dam.

Česká odborná literatura se tématu amerických prvních dam téměř vůbec nevěnuje, proto se základem pro vypracování této práce staly především zdroje, jež spadají do „*First Ladies Studies*“ („*studie o prvních dámách*“), z nichž se od 90. let 20. století postupně vyvinula samostatná disciplína. Nejprínosnější z nich se pro mou práci stala kniha Betty Boyd Caroli *First Ladies. From Martha Washington to Michelle Obama*, jež poskytuje komplexní přehled o životě prvních dam, o jejich úspěších i neúspěších ve funkci a o proměně jejich role na pozadí doby. Pro vypracování bakalářské práce také shledávám nepostradatelnou knihu *První dámy Ameriky. Od Marthy Washingtonové po Hillary Clintonovou*, jež se skládá z příspěvků autorů čerpajících ze zdrojů *First Ladies Studies*. Příspěvky v knize mapují postavení a společenskou úlohu pouze těch prvních dam, které nejvýrazněji ovlivnily kulturu

a dějiny USA. Kromě dalších knih jsou dále pro bakalářskou práci využity články z časopisů a zdroje z internetových stránek, především pak ze stránek *National First Ladies' Library* a ze stránek Bílého domu.

2 První dáma USA

Za řadou úspěšných mužů stojí jejich ženy a v případě amerických prezidentů je to téměř pravidlem. I tak by se dal charakterizovat význam první dámy ve Spojených státech amerických. Tamější veřejnost platí za velice konzervativně smýšlející ohledně manželství prezidenta ve Spojených státech není v podstatě možné představit si prezidentský úřad bez přítomnosti první dámy. V tomto směru se vymykali pouze prezidenti James Buchanan a Grover Cleveland, kteří při nástupu do Bílého domu nebyli ženatí. V případě Jamese Buchanana převzala povinnosti první dámy jeho neteř, avšak i přesto byl prezident za své staromládenectví neustále kritizován. Naproti tomu Grover Cleveland podlehl tlaku veřejnosti a pouhý rok po nástupu do prezidentského úřadu se oženil.¹

V očích americké veřejnosti také v podstatě nepřipadá v úvahu jeho rozvod v průběhu prezidentského mandátu. V tomto ohledu je jasně vidět, na kolik očekávání veřejného mínění ovlivňuje prezidentský úřad, neboť i přes mnohé manželské problémy a nevěry prezidentů nikdy k rozvodu úřadující hlavy státu nedošlo. Změna prezidentovi manželky byla, a i doposud je, považována za škodlivou újmu a podle veřejného mínění by měl prezidentský pár působit dojemem zdravého manželského a rodinného života.²

2.1 Titul první dámy

Od samého počátku vzniku prezidentského úřadu vyvstal problém, jak prezidenta a jeho manželku oslovovat. Aristokraticky smýšlející Senát navrhl pro prvního prezidenta George Washingtona oslovení „*Jeho Výsost, prezident Spojených států a ochránce svobody*“. S tím ale zásadně nesouhlasili představitelé Sněmovny reprezentantů, kteří preferovali lidovější pojetí, a proto trvali na oslovení „*Pan prezident*“. Manželé Washingtonovi se nakonec rozhodli pro řešení v podobě „*Pan prezident a paní Washingtonová*“. V prvních desetiletích 19. století byly pak manželky prezidentů

¹ GASSERT, Philipp, MAUCH, Christof, *Úvod*. In: GASSERT, Philipp, MAUCH, Christof (ed.), *První dámy Ameriky. Od Marthy Washingtonové po Hillary Clintonovou*, Praha 2001, s. 9.

² Tamtéž, s. 11.

označovány dvěma způsoby – „*Paní prezidentová*“, nebo pak anglickým výrazem stejného významu „*Presidenteess*“.³

Původ termínu „*První dáma*“ („*First Lady*“) je nejasný a existuje mnoho tvrzení o jeho prvním použití. Podle jedné z tezí sahá jeho původ do roku 1849, kdy zemřela manželka bývalého prezidenta Dolley Madisonová. Prezident Zachary Taylor o ní ve své smuteční řeči promluvil jako o „*naše první dáma pro půl století*“ („*our First Lady for a half-century*“).⁴ V roce 1860 se termín „*První dáma*“ objevil podruhé, a to v novinovém článku v *Illustrated Newspaper*, kde byla takto titulována Harriet Lane - neteř prezidenta Jamese Buchanana.⁵ Existuje několik dalších verzí původu tohoto termínu, ale rozhodujícím se stal až pojem „*První dáma země*“ („*First Lady of the Land*“), jímž byla v 70. letech 19. století titulována Lucy Hayesová. Tento pojem byl později zařazen i do slovníku, což bylo jasnou snahou o jeho všeobecné prosazení. Avšak až ve 30. letech 20. století se začal klást důraz na psaní velkých písmen, která tomuto sousloví propůjčila úřední charakter.⁶ Nehledě na sporný původ je dnes titul používán veřejností, médií i Bílým domem.

2.2 Role první dámy

Na rozdíl od povinností prezidenta, které jsou obsaženy v Ústavě, neexistuje žádný dokument nebo zákon, který by ustanovoval povinnosti a úlohu první dámy. Povinnosti první dámy se vyvíjely a formovaly v průběhu let, ale z velké části si je definovala každá manželka prezidenta sama. Nabývání jejich aktivit, ale také vlivu, souviselo i s přirozeným růstem emancipace žen.

Již od počátku bylo na první dámu pohlíženo jako na nejslavnější a nejpřednější ženu v zemi. Proto se také mnoho organizací snažilo podpořit úsilí prvních dam, jež vynakládaly na dobročinnost nebo na založení prospěšných institucí. Většina prvních dam si sama vybrala určitou problematiku, ve které by se mohla angažovat. Avšak až díky Eleanor Rooseveltové se stala role první dámy více politickou, neboť se začala věnovat potřebám různých segmentů americké společnosti, jako byli například

³ GASSERT, MAUCH, s. 6–7.

⁴ WATSON, Robert P., *The Presidents' Wives. Reassessing the Office of First Lady*, Boulder 2000, s. 7.

⁵ Tamtéž.

⁶ GASSERT, MAUCH, s. 7.

nezaměstnaní obyvatelé, váleční veteráni, ženy, horníci, Afroameričané a mnoho dalších. Pomoc jim poskytla nejen skrze charitativní činnost, jak tomu bylo i u ostatních prvních dam, ale také prostřednictvím různých politických kroků, z nichž některé zahrnovaly návrhy federálních zákonů nebo finanční podporu.⁷ Díky Eleanor Rooseveltové se tak definitivně stala práce s veřejností nejdůležitější funkcí první dámy. Nově se od první dámy očekávalo, že bude svým vystupováním na veřejnosti šířit pozitivní obraz prezidentské funkce. To znamená absolvování klasického „dámského programu“, jako je například slavnostní otevírání a návštěva nemocnic, škol, veřejných budov a podobně, ale také využití svého postavení k zasazování se o většinou nekontroverzní sociální problémy.⁸

Především pak od dob Jacqueline Kennedyové se pravidelně již všechny první dámy zaměřily na konkrétní oblast svého zájmu. U Jackie Kennedyové to byl zájem o zachování historických památek, Lady Bird Johnsonová se angažovala v ochraně životního prostředí, Pat Nixonová podporovala dobrovolnictví, Betty Fordová se zasazovala o rovnoprávnost žen, Rosalynn Carterová věnovala pozornost péči o duševně nemocné, Nancy Reaganová se zajímala o drogovou prevenci mezi mladými lidmi, Barbara Bushová o problémy ngramotnosti a Hillary Clintonová se věnovala zdravotní péči v USA a ženským právům.⁹

Čím více se první dámy zajímaly o sociální a politické problémy, tím více bylo důležité, aby měly k ruce pracovníky, kteří by jim pomáhali. Manželky prezidentů si tak začaly tvořit svůj štáb, který se usídlil ve východním křídle Bílého domu. Dosavadního vrcholu vývoje dosáhl štáb Hillary Clintonové, jenž byl tvořen vysoce profesionálními a politicky zkušenými pracovníci.¹⁰

Dalším důležitým bodem v instituci první dámy se v průběhu let stala také reprezentace v zahraničí. V mnohých případech se vypravila na diplomatickou cestu místo prezidenta právě jeho manželka, která měla sloužit jako prezidentův přímý vyslanec a „první diplomat“. Nejčastěji první dámy zastoupily své manžely v situacích,

⁷*First Ladies' Role*. In: National First Ladies' Library [online], [cit. 2018-02-10]. Dostupné z: <http://www.firstladies.org/FirstLadiesRole.aspx#RoleFirstLady>

⁸ GASSERT, MAUCH, s. 17.

⁹*First Ladies' Role*. In: National First Ladies' Library [online], [cit. 2018-02-10]. Dostupné z: <http://www.firstladies.org/FirstLadiesRole.aspx#RoleFirstLady>

¹⁰ GASSERT, MAUCH, s. 19.

kdy byl sám prezident zaměstnán vládními záležitostmi, nebo pokládal-li první dámu pro tuto cestu za vhodnější osobu. Příkladem může být delegování prvních dam na pohřby zahraničních nejvyšších státních představitelů. S diplomatickou úlohou první dámy souvisí také povinnost přijímání oficiálních zahraničních návštěv v Bílém domě. První konferenci ve Washingtonu, jíž se zúčastnily první dámy ze sedmnácti zemí, uspořádala roku 1985 Nancy Reaganová.¹¹

¹¹ GASSERT, MAUCH, s. 20.

3 Podíl prvních dam na prezidentské kampani

Během boje o prezidentský úřad přirozeně vzrostl zájem i o manželku kandidáta. Zejména pak ve druhé polovině 20. století, kdy nejenže sílil vliv sdělovacích prostředků, ale také se zvýšilo očekávání americké veřejnosti od první dámy. To si uvědomovali nejen prezidentští kandidáti, ale také jejich manželky. Proto byla většina z nich, ať už z vlastní iniciativy, nebo kandidátovým volebním týmem, zapojena do prezidentské kampaně.

3.1 Jacqueline Kennedyová

V 60. letech sílilo ženské hnutí a výrazně se tak změnilo také očekávání od první dámy, tudíž i podíl na kampani se stal spíše požadavkem místo možnosti. Pouhá role hostitelky v Bílém domě přestala být nadále dostačující, a také zájem médií o manželku prezidenta znatelně vzrostl. Jakmile dvě hlavní politické strany roku 1960 představily své kandidáty na amerického prezidenta, pozornost médií se zaměřila i na jejich manželky, tedy na Pat Nixonovou a Jacqueline Kennedyovou, kterou *New York Times* popisoval jako „*fantasticky šik*“. Ani jedné z „rivalek“ nečinila politika potěšení, avšak Jackie nebyla v maskování svých pocitů tak úspěšná. Méně zkušená Jacqueline projevovala jen velmi malý zájem o zdvořilostní rozhovory a potřásání rukou, které někdy trvalo i několik hodin. Navíc byla v průběhu prezidentské kampaně těhotná, a tak v ní hrála jen omezenou roli.¹² I přesto ale pro svoji krásu, mládí a důstojnost působila na veřejnost jako magnet. Lidé nechtěli pouze Johna F. Kennedyho, přáli si Jacka a Jackie. J. F. Kennedymu se nakonec podařilo v těsných volbách zvítězit, a do Bílého domu se tak nastěhoval nejmladší prezidentský pár 20. století.¹³

3.2 Lady Bird Johnsonová

Dne 22. listopadu 1963 Lyndon B. Johnson složil na palubě letadla prezidentskou přísahu, a stal se tak novým americkým prezidentem po zavražděném J. F. Kennedym. O rok později se konaly nové prezidentské volby a Johnsonovi šlo o znovuzvolení.

¹² CAROLI, Betty Boyd, *First Ladies. From Martha Washington to Michelle Obama*, Oxford 2010, s. 262-263.

¹³ FREY, Marc, *Americká ikona. Jackie Kennedyová*. In: GASSERT, Philipp, MAUCH, Christof (ed.), *První dámy Ameriky. Od Marthy Washingtonové po Hillary Clintonovou*, Praha 2001, s. 152.

Jedním z jeho prvních důležitých kroků v úřadu prezidenta bylo schválení zákona o občanských právech, kterým byl v jižních státech USA odstraněn systém apartheidu a černoši získali stejná práva jako běloši. Dle očekávání se ale tento zákon v příslušných státech setkal s odporem a bylo zapotřebí vynaložit velkou politickou námahu, aby se ho v Senátu podařilo prosadit. Tou dobou na tuto problematiku sama první dáma neměla názor. Ačkoliv byla vždy ochotna ve všech záležitostech manžela podpořit, a navíc se přikláněla na stranu liberálních reformátorů, nikdy nedokázala tak zcela vymýtit svůj původ ze starého Jihu.¹⁴ Vyznávala sice obyčeje, mravy a staromódní rituály amerického Jihu, ale zároveň si byla vědoma, že se Amerika musí zbavit rasové diskriminace a držet krok s moderní dobou. Prezident Johnson se stal kvůli svému prosazování občanských práv pro obyvatele Jihu nežádoucí osobou a bylo by pro něj velice riskantní se za této situace do jižních států vydat. Převládala všeobecná obava z atentátu, avšak i přesto nechtěl prezident svému protivníkovi Barrymu Goldwaterovi Jih jen tak přenechat. A tak se Lady Bird rozhodla, že hlasy tamějšího lidu bude získávat místo manžela sama. Vlákem nazvaným *Lady Bird Special* se vydala na svoji jízdu z Washingtonu do New Orleans, přičemž procestovala osm států amerického Jihu. Tato kampaň první dámy se stala jejím triumfálním tažením a zásadním obratem v politické kariéře. Navíc téměř celou akci organizoval pouze tým první dámy. Když se čas od času objevily transparenty s protestními nápisy, pokoušela se Lady Bird s jejich nositeli vyrovnat s grácií, čímž se jí častokrát podařilo protesty utiшит. Na konci její cesty byli nakonec i samotní obyvatelé Jihu vděční za to, že na ně Johnsonovi „nezapomněli“, a ocenili odvahu Lady Bird. Na opětovném zvolení Lyndona B. Johnsona prezidentem roku 1964 měla první dáma se svojí odvážnou kampaní nezanedbatelný podíl.¹⁵

3.3 Pat Nixonová

Ačkoliv Pat Nixonová cítila k politice averzi, z loajality vůči manželovi se s ním vždy naplno do volební kampaně pustila. Richard Nixon se o prezidentské křeslo pokoušel dvakrát, přičemž během první kampaně roku 1960 byla Pat jeho týmem zcela vtažena

¹⁴ Narodila se v Texasu a její otec T. J. Taylor byl zámožný obchodník a velkomajitel pozemků na pěstování bavlny. Byl to dominantní a strach nahánějící muž, jehož černí nádeníci, oslovující ho uctivě „*Mister Boss*“, žili v naprosté závislosti na něm. GASSERT, Philipp, *Dokonalá manželka politika. Lady Bird Johnsonová*. In: GASSERT, Philipp, MAUCH, Christof (ed.), *První dámy Ameriky*. Od Marthy Washingtonové po Hillary Clintonovou, Praha 2001, s. 160.

¹⁵ GASSERT, s. 164–167.

do předvolebního boje. Oznamovali, že současně s prezidentem je volena i první dáma, která musí reprezentovat Ameriku ve světě, a že Pat Nixonová se stala nezpochybnitelnou součástí Nixonova týmu. Lidé z prezidentova okolí pak rozdávali odznaky s nápisem „*Pat Nixonová první dámou*“ („*Pat Nixon for First Lady*“), a jelikož na druhé straně demokraté také vědomě posouvali do popředí manželku svého kandidáta J. F. Kennedyho, spekulovalo se v novinách o tom, zda poprvé v dějinách nerozhodne o zvolení amerického prezidenta jeho žena. Po těsné porážce Richarda Nixona byla Pat zklamaná, ale doufala, že se její manžel z politiky stáhne. To se ale nestalo a Nixon roku 1968 znovu ohlásil kandidaturu. Ačkoliv Pat nebyla příliš potěšena, jeho rozhodnutí jako vždy akceptovala a opět mu ve volebním boji pomáhala ze všech sil. Nixon chtěl získat voliče hlavně z řad konzervativní, takzvané „mlčící většiny“, a proto se Pat v předvolebním boji prezentovala jako konvenční a oddaná manželka, která svého muže bezpodmínečně podporuje. Když Nixon volby vyhrál, byla šťastná, že se jejímu manželovi konečně podařilo dosáhnout svého cíle, ale zároveň opět velice trpěla ztrátou soukromí, která se s rolí první dámy ještě mnohonásobně zvětšila.¹⁶

3.4 Betty Fordová

Betty Fordová se stala první dámou USA v srpnu roku 1974, poté, co Richard Nixon rezignoval na úřad prezidenta po vyšetřování aféry Watergate. Gerald Ford se tak na jeho místo automaticky posunul z postu viceprezidenta, a nové prezidentské volby se konaly až o dva roky později. Během volebního klání v roce 1976 hrála Betty Fordová významnou roli, ať už při mnohačetných vystoupeních po celé zemi, nebo vlivem své popularity, kterou si za pouhých devětadvacet měsíců získala. Na rozdíl od dřívějších let, kdy byla popularita manželek některých kandidátů záměrně navyšována jeho týmem, podpora Betty Fordové vznikala zcela spontánně i mimo kampaň. Nejoblíbenějším předvolebním sloganem se stalo „*Hlasujte pro Bettyina manžela*“ („*Vote For Betty's Husband*“). Ačkoliv v roli první dámy byla známá pro svoji otevřenost, upřímnost a často také kontroverzní názory, v kampani se zřekla vlastních

¹⁶ BERG, Manfred, *Život ve skleníku. Pat Nixonová*. In: GASSERT, Philipp, MAUCH, Christof (ed.), *První dámy Ameriky. Od Marthy Washingtonové po Hillary Clintonovou*, Praha 2001, s. 174–176.

politických prohlášení a stylizovala se pouze do role podporující manželky. I přes veškerou snahu však Gerald Ford v těsných volbách nakonec prohrál.¹⁷

3.5 Rosalynn Carterová

Málokterá manželka prezidentského kandidáta byla během kampaně tak aktivní jako Rosalynn Carterová. Již dva roky před oznámením Carterovy kandidatury se spolu s ostatními členy rodiny pustila do předvolebního boje, přičemž procestovala napříč Spojené státy, aby pomohla šířit veřejný profil svého manžela. Sama, nebo jen s jedním pomocníkem, navštívila celkem dvaadvacet amerických států. Aktivně vyhledávala média, a občas se dokonce neohlášená objevila u místních rozhlasových nebo televizních stanic, aby v nich promluvila o svých názorech. Stala se také první ženou kandidáta, která dala během kampaně americkému lidu vlastní slib, a to, že pokud se stane první dámou, převezme osobní odpovědnost za vedení legislativní reformy v otázce duševního zdraví.¹⁸

3.6 Nancy Reaganová

Krátce poté, co se Ronald Reagan rozhodl přijmout kandidaturu na amerického prezidenta, pustila se s ním jeho manželka zapáleně do předvolebního boje. Stejně tak, jako tomu bylo již i při volební kampani na post kalifornského guvernéra, se Nancy Reaganová vydala s manželem na předvolební turné, zapojila se do celé řady volebních akcí, účastnila se porad a strategického plánování volebního týmu a měla velký vliv zejména na jeho personální složení. Domnívala se, že její manžel je vůči svým spolupracovníkům příliš mírný a není schopen někoho propustit, a tak se této úlohy častokrát ujala místo něj. Svoji roli spatřovala v podpoře manžela všemi možnými prostředky, a stejně bezpodmínečnou loajalitu očekávala i od pracovníků Ronaldova volebního týmu.¹⁹

¹⁷*First Lady Biography. Betty Ford.* In: National First Ladies' Library [online], [cit. 2018-04-05].

Dostupné z: <http://www.firstladies.org/biographies/firstladies.aspx?biography=39>

¹⁸*First Lady Biography. Rosalynn Carter.* In: National First Ladies' Library [online], [cit. 2018-04-10].

Dostupné z: <http://www.firstladies.org/biographies/firstladies.aspx?biography=40>

¹⁹ WALA, Michael, *Perfekcionistka. Nancy Reaganová.* In: GASSERT, Philipp, MAUCH, Christof (ed.), *První dámy Ameriky. Od Marthy Washingtonové po Hillary Clintonovou*, Praha 2001, s. 204–205.

Během Reaganových veřejných vystoupení se stala přímo pověstná svým oddaným a zbožným pohledem, kterým manžela pozorovala, a kvůli němuž si ji novináři opakovaně dobírali. Ačkoliv se snažila působit pouze jako milující manželka stojící po boku svého muže, za její předstíranou skromností se skrývala i velká ctižádost a touha po vlastním uznání. Projevilo se to v průběhu kampaně, když zveřejnila svůj životopis čítající 219 stran. Nazvala jej *Nancy* a z původní verze dokonce vypustila množství materiálu týkající se manžela, neboť si přála, aby to byla především její kniha, která ji představí v co možná nejlepším světle, a pomůže tak jí a Ronaldovi do Bílého domu.²⁰

Nancy doprovázela svého manžela na předvolební debaty vždy, když to bylo možné. V zákulisí pak dávala bedlivý pozor na všechny nevhodné poznámky a chyby, kterých se Reagan během rozhovoru dopustil, aby mu později mohla říct, čeho se má vyvarovat. Častokrát mu také během rozhovorů nenápadně napovídala, co má odpovědět, ba mu i sebrala mikrofon z ruky, aby jeho odpověď poopravila a vylepšila.²¹To vše se ještě znásobilo o čtyři roky později, kdy Reagan usiloval o znovuzvolení. Nancy Reaganová manžela řídila v podstatě po celé roky, ale vždy to bylo “ze zákulisí“ nebo mimo dosah kamer. Během prezidentské kampaně v roce 1984 už ale vycítila, že její manžel viditelně chřadne a začíná se u něj projevovat senilita. Jeho nejbližší spolupracovníci tak měli od Nancy nakázáno, aby Reaganovi pro každou příležitost připravili taháky, na kterých měl polopatisticky napsáno, co má kdy říkat. Nyní už svou aktivitu příliš netajila a manželovi musela napovídat přímo před televizními kamerami, aby tak zažehnala jeho časté výpadky paměti.²²

3.7 Barbara Bushová

Za svůj život po boku manžela absolvovala Barbara Bushová celkem čtyři volební kampaně, dvě pro funkci viceprezidenta a dvě pro prezidentský úřad. Převážně jen se svojí tiskovou sekretářkou Kim Bradyovou létala po celé zemi z jedné akce na druhou, na nichž ji ovšem novináři převážně kriticky komentovali od jejího vystupování až po

²⁰ KELLEY, Kitty, *Nancy Reaganová. Necenzurovaný životopis*, Praha 1992, s. 217–219.

²¹ Tamtéž, s. 222–223.

²² Tamtéž, s. 354–355.

její vzhled. I přes nabytý program a častou kritiku, si ale Barbara, jako vysloveně společenská žena, užívala kontaktu s lidmi, jehož se jí během kampaně dostávalo. Během veřejných vystoupení vychvalovala přednosti svého manžela George Bushe a často prezentovala jeho politické názory v souladu se svými. Pokud byl její názor odlišný, veřejně o něm nemluvila, neboť se domnívala, že veřejná stanoviska by měl zastávat pouze samotný kandidát. Dobře si také uvědomovala, že pokud se vyhne vlastním vyjádřením, pravděpodobně se také vyvaruje případnému faux pas. Do předvolební kampaně se jí také podařilo zapojit celý rodinný klan Bushů, který čítal na 250 osob.²³

3.8 Hillary Clintonová

Jakmile Bill Clinton oznámil kandidaturu na prezidenta, začala Hillary vytvářet svůj tým, jenž byl ryze dámský. Touto vlastní iniciativou se odklonila od protokolu, neboť program a proslovy manželek kandidátů dosud vždy připravoval hlavní štáb.²⁴ Z počátku volebního boje hrála Hillary Clintonová po boku manžela silnou a nezávislou ženu uvažující i nad ministerským úřadem, dokud ovšem průzkumy veřejného mínění nezačaly signalizovat nespokojenost. V září 1992 se totiž ukázalo, že se Hillary zamlouvá pouhým 40 % respondentům, zatímco 76 % bylo spokojeno s úřadující první dámou Barbarou Bushovou. Volební tým zareagoval rychle, její vliv přestal být před veřejností zmiňován, a až do voleb byla Hillary upozaděna.²⁵

Když však Billovi v polovině roku 1992 začal hrozit neúspěch, neboť si na něj lidé nedokázali utvořit názor, vystoupila Hillary se svým vlastním pojetím kampaně a pomocí příběhu, který vymyslela, veřejnosti dojemně představovala manželův stručný životopis. Do příběhu zakomponovala chytrou a snadno zapamatovatelnou slovní hříčku, která využívala název Billovi rodné obce: „*The Man from Hope*“ („Muž z Hope“, ale také „Muž naděje“).²⁶

²³ BREUNIGOVÁ, Marion, *Babička národa. Barbara Bushová*. In: GASSERT, Philipp, MAUCH, Christof (ed.), *První dámy Ameriky. Od Marthy Washingtonové po Hillary Clintonovou*, Praha 2001, s. 216–217.

²⁴ CLINTON, Hilary Rodham, *Živá historie*, Praha 2004, s. 112–113.

²⁵ MEHNERTOVÁ, Ute, *Mezi politikou a popem. Hillary Clintonová*. In: GASSERT, Philipp, MAUCH, Christof (ed.), *První dámy Ameriky. Od Marthy Washingtonové po Hillary Clintonovou*, Praha 2001, s. 229–230.

²⁶ MEHNERTOVÁ, s. 229–230.

4 Úpravy v Bílém domě

Každá prezidentská rodina, pro niž se stává Bílý dům dočasným domovem, si jej může upravit a zařídit tak, aby vyhovoval jejímu vkusu. Rozsah vlivu rodiny na změny v domě závisí obvykle na délce jejich pobytu, ale také na jejich chuti změny provádět. Zatímco zásadní přestavby Bílého domu byly obvykle řízeny samotnými prezidenty, změny interiéru si braly na starost jejich manželky, z nichž některé po sobě zanechaly nesmazatelné stopy.

4.1 Mamie Eisenhowerová

V době, kdy se Eisenhowerovi nastěhovali do Bílého domu, uběhlo pouhých deset měsíců od jeho celkové rekonstrukce, jež proběhla za prezidenta Trumana. Přestavba byla rozsáhlá a změnám se nevyhnula ani většina soukromých i veřejných místností, včetně jejich vybavení. Na pokrytí veškerých interiérových prací bylo poskytnuto 200 000 dolarů, což stačilo na dostatečné a vkusné zařízení, ale ne na pořízení starožitností, které by se měli v prezidentském sídle nacházet.²⁷

Poté, co vláda vynaložila na kompletní rekonstrukci téměř 6 milionů dolarů, bylo tedy zřejmé, že Kongres nebude ochotný vynakládat další finanční obnos na změnu interiéru, jenž by více vyhovoval vkusu nové prezidentské rodiny. Eisenhower tak při nástupu do funkce neobdržel obvyklých 50 000 dolarů, které byly poskytnuty každému novému prezidentovi, a jež sloužily na nákup a opravu zařízení Bílého domu. První dáma měla tudíž jen velmi omezené finanční prostředky, které stačily nanejvýš na novou výmalbu a opravy opotřebovaného nábytku, což Mamie jako velkou milovnici zařizování interiérů velice mrzelo. Jejím hlavním přáním totiž bylo přeměnit především soukromé prostory tak, aby byly pohodlnější jak pro ni a manžela, tak i pro jejich syna s rodinou, kteří je často navštěvovali. I přes své omezené finanční možnosti započala naplňovat svoji vizi ideálního domova vytvořením komfortní hlavní ložnice. Při zařizování se naučila být kreativní a místo nakupování nového nábytku, který si nemohla dovolit, využila bytového zařízení jiných místností Bílého domu. Tím ušetřila

²⁷ NAULIN, Melissa, „*Proud Housewife*“. *Mamie Eisenhower Collects for the White House*. In: The White House Historical Association [online]. [cit. 2018-03-20]. Dostupné z: <https://www.whitehousehistory.org/proud-housewife-mamie-eisenhower-collects-for-the-white-house>

na nákup nového čalounění, přehozů s volánky a dalších doplňků v její oblíbené růžové barvě.²⁸

Jedna z prvních otázek Mamie Eisenhowerové po příjezdu do Bílého domu se prý týkala starožitného nábytku. Po rozhlédnutí se po domě plném pouhých napodobenin starožitností pořízených v obchodních domech, se ihned začala zajímat, jak by se dalo vybavení se skutečnou historickou hodnotou pořídit. Odpovědí jí bylo „jen darem“. Jelikož Bílému domu toužila poskytnout „skutečné starožitnosti“, rozhodla se této možnosti využít. Začala tak přijímat dary spojené s Bílým domem, nebo jeho předchozími obyvateli.²⁹

Prvními významnými dary, které získala už roku 1953, bylo několik kusů nábytku patřící původně prezidentu Abrahamu Lincolnovi, jenž byl po jeho zavraždění prodán. Tento dar udělal první dámě ohromnou radost a během jejího funkčního období se podařilo do Bílého domu navrátit ještě několik cenných starožitností souvisejících s prezidentem Lincolnem. I nadále tedy přijímala dary mající souvislost s Bílým domem, a za každý z nich vždy dárci poděkovala dopisem. Avšak rozhodujícím faktorem pro ni bylo spíše dekorativní využití nabízeného daru, než jeho hodnota jako uměleckého díla nebo přizpůsobení stylu Bílého domu. Občas se tedy stalo, že první dáma přijala dar prostě jen proto, že se jí líbil. Pokud ale pro objekty nenacházela v domě vhodné místo, nepřijala je.³⁰

Zásluhou Mamie Eisenhowerové tak prošlo proměnou několik soukromých i veřejných místností, z nichž asi tou nejvýznamnější byl Diplomatičtý přijímací pokoj. Projektem renovace přinejmenším svým následovnicím ukázala potenciál využití dárců, kteří byli schopni Bílému domu poskytnout vysoce kvalitní starožitnosti, jež vláda nechtěla financovat.³¹

²⁸ NAULIN, Melissa, „*Proud Housewife*“. *Mamie Eisenhower Collects for the White House*. In: The White House Historical Association [online]. [cit. 2018-03-20]. Dostupné z: <https://www.whitehousehistory.org/proud-housewife-mamie-eisenhower-collects-for-the-white-house>

²⁹ Tamtéž.

³⁰ Tamtéž.

³¹ Tamtéž.

4.2 Jacqueline Kennedyová

Ačkoliv Jacqueline Kennedyová vstoupila do role první dámy s prohlášením, že prioritami jsou pro ni její malé děti a zachování soukromí rodiny, už během týdnů před inaugurací zahájila své plány nejen na renovaci soukromých prostor Bílého domu, ale také místností pro veřejnost, neboť interiérem celého domu byla bez nadsázky zděšena. Vytvořila tým vedený odborníky na malbu, nábytek a knihy. V březnu roku 1961 začala Jacqueline třídit vládní sklady, kde vyhledávala vystěhované zařízení Bílého domu, a zároveň také vyzvala národ, aby daroval důležité historické a umělecké předměty. V rámci tohoto úsilí úspěšně přiměla senátora a kongres, aby přijali zákon, který by z takové darované věci učinil nezczitelný majetek Bílého domu.³² První dámě bylo za necelé tři roky úřadování jejího manžela darováno 240 kusů nábytku a různých uměleckých děl. Jí samotné se podařilo objevit například portréty amerických Indiánů nebo několik kusů porcelánu, který používal Abraham Lincoln.³³ Finanční prostředky na svůj projekt získala uspořádáním veřejné sbírky. Navíc ale ještě pomohla vytvořit Historické sdružení Bílého domu, které bylo schopno získat další prostředky prodejem knihy, kterou první dáma navrhla – *Bílý dům. Historický průvodce*.³⁴ Tento nápad si ovšem u pracovníků administrativy musela prosadit, neboť prodávat návštěvníkům průvodce po domě, který patří celé Americe, se jim zdálo jako něco nevhodného. Avšak Jackuelinin instinkt byl správný a návštěvníci si s radostí průvodce za jeden dolar zakoupili. Během šestnácti měsíců se tak podařilo prodat více jak 600 000 výtisků.³⁵ Zanedlouho se jí podařilo z architektonicky nejednotně zařízené budovy vytvořit dům, jenž byl vybaven starožitnostmi ve stylu Francie na počátku 19. století. Dbala především o oživení historie a zachování tradic.³⁶ Po dokončení renovace byla také s první dámou natočena komentovaná prohlídka nově zrekonstruovaných prostor *Prohlídka Bílého domu s paní Kennedyovou (A Tour of the White House with Mrs. John F. Kennedy)*, která měla obrovský úspěch. Vysílána byla televizní stanicí CBS a sledovaly ji miliony amerických diváků. Na televizních obrazovkách se prohlídka

³²*First Lady Biography. Jackie Kennedy.* In: National First Ladies' Library [online], [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <http://www.firstladies.org/biographies/firstladies.aspx?biography=36>

³³DAVID, Lester, *Jacqueline Kennedy Onassisová. Soukromý život*, Ostrava 1994, s. 58.

³⁴*First Lady Biography. Jackie Kennedy.* In: National First Ladies' Library [online], [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <http://www.firstladies.org/biographies/firstladies.aspx?biography=36>

³⁵DAVID, s. 60.

³⁶FREY, s. 152.

objevila 14. února 1962 a pro americkou veřejnost to byla první příležitost zhlédnout výsledky Jackiina projektu. Kameru vedla všemi veřejnými místnostmi a pečlivě poukazovala na provedené změny. Jasně také uvedla, že je to americký dům.³⁷

Jako první dáma se také snažila vytvořit z Bílého domu kulturní centrum. Hostila v něm představení opery, baletu, Shakespearových her nebo také vystoupení světoznámých hudebníků. Po setkání s francouzským ministrem kultury Andreem Malrauxem v květnu roku 1961 byl dokonce USA zapůjčen z Louvru obraz Mony Lisy, jehož odhalení Jacqueline Kennedyová předsedala. Podařilo se jí z Bílého domu vytvořit místo kulturních akcí, jimiž byli Američané oslněni.³⁸

4.3 Lady Bird Johnsonová

Po nastěhování do Bílého domu v prosinci 1963 pokračovala Lady Bird v projektech a programech její předchůdkyně Jacqueline Kennedyové. Především to bylo úsilí o zachování historického odkazu v Bílém domě. Mezi bývalou a novou první dámou probíhala korespondence, v níž Jacqueline Kennedyová radila Lady Bird kupříkladu v záležitostech týkajících se umístění portrétů nebo nákupu porcelánu. Navíc prezident Johnson trvale založil *Výbor pro zachování Bílého domu (Committee for the Preservation of the White House)*, který byl vytvořen Jacqueline Kennedyovou jako neformální organizace.³⁹

Při odchodu z Bílého domu za sebou navíc Lady Bird zanechala živý odkaz – zahradu pro děti na Jižním trávníku, jež měla být jejím „dárkem na rozloučenou“. Zahrada dodnes slouží jako hřiště pro děti prezidentských rodin.⁴⁰

³⁷*First Lady Biography. Jackie Kennedy.* In: National First Ladies' Library [online], [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <http://www.firstladies.org/biographies/firstladies.aspx?biography=36>

³⁸Tamtéž.

³⁹*First Lady Biography. Lady Bird Johnson.* In: National First Ladies' Library [online], [cit. 2018-04-01]. Dostupné z: <http://www.firstladies.org/biographies/firstladies.aspx?biography=37>

⁴⁰ BISER, Margaret, *Lady Bird Johnson's Floral Legacy.* In: The White House Historical Association [online]. [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <https://www.whitehousehistory.org/lady-bird-johnsons-floral-legacy>

4.4 Pat Nixonová

Poté, co se roku 1969 Nixonovi nastěhovali do Bílého domu, první dáma cítila, že vlivem obrovského množství turistů a hostů působí některé části Bílého domu značně opotřebovaně, a je proto nutné je vylepšit. Navíc si Pat Nixonová uvědomovala, jak důležité je se nadále angažovat při získávání uměleckých děl, přičemž se jí podařilo během pěti let strávených v roli první dámy obohatit sbírku Bílého domu o více než 600 kusů uměleckých předmětů, nábytku, lustrů, koberců nebo také porcelánových servisů.⁴¹

Svou pozornost nejprve zaměřila na soukromé části Bílého domu, kde se obklopila zářivě žlutými květovanými závěsy a čalouněním na nábytku. Podařilo se jí tak pro svoji rodinu vytvořit útulný a pohodlný domov, zároveň však s ohledem na historii. S pomocí několika designérů, které si první dáma najala, přetvořila ve stejném duchu ještě několik dalších místností.⁴²

Velké změny provedla také ve veřejně přístupných prostorech, přičemž její snaha přesahovala pouhou rekonstrukci. Bílý dům chtěla zpřístupnit všem návštěvníkům, takže její zásluhou v něm byl vytvořen bezbariérový přístup. Dále pak nechala pro zahraniční turisty přeložit průvodce Bílým domem do mnoha cizích jazyků a také zavedla prohlídky ve večerních hodinách, kterých využilo půl milionu návštěvníků.⁴³

Zásluhy Pat Nixonové v Bílém domě byly rozhodně veliké, ačkoliv se jim nedostalo takové publicity, jako tomu bylo například u Jacqueline Kennedyové, přičemž v mnoha ohledech právě na Jacquelininy plány navazovala.⁴⁴

⁴¹ *Mrs. Nixon and the White House Collection*. In: The White House Historical Association [online]. [cit. 2018-04-11]. Dostupné z: <https://www.whitehousehistory.org/mrs-nixon-and-the-white-house-collection>

⁴² PHILLIPS-SCHROCK, Patrick, *The Nixon White House Redecoration and Acquisition Program. An Illustrated History*, Jefferson, North Carolina 2016, s. 13.

⁴³ BYRON, Jim, *Pat Nixon and the Golden Age of the White House*. In: Richard Nixon Foundation [online]. 5. 10. 2009 [cit. 2018-04-11]. Dostupné z: <https://www.nixonfoundation.org/2009/10/pat-nixon-and-the-golden-age-of-the-white-house/>

⁴⁴ Tamtéž.

4.5 Nancy Reaganová

Nancy Reaganová si již od nastěhování do Bílého domu nepřetržitě stěžovala na jeho stav, neboť vybavení a ani obytné prostory neodpovídaly dle jejího mínění postavení amerického prezidenta a jeho rodiny. Na renovaci získala peníze od svých zámožných přátel, kteří jí darovali 800 000 nezdanitelných dolarů. Do Bílého domu kromě luxusního nábytku pořídila také nový porcelánový servis pro několik set osob. V roli první dámy toužila být rovněž dokonalou hostitelkou dbající na každý detail, a tak nechala objednat stolní příbory za více než 200 000 dolarů a osobně dohlížela na to, aby byl vždy dostatek dezertních misek, polévkových šálků a misek na oplachování rukou. Chtěla, aby oficiální recepce a bankety v Bílém domě probíhaly s příslušně slavnostním vybavením. První dáma se kvůli svému nákladnému životnímu stylu, jež zavedla do Bílého domu, stala terčem kritiky nejen médií, ale i celého amerického národa, jež se tou dobou potýkal s vysokou inflací a nezaměstnaností.⁴⁵

⁴⁵ KELLEY, s. 206.

5 Angažovanost prvních dam v politice

Role americké první dámy nebyla nikdy pevně daná, a proto vždy záleželo na každé ženě, jak se tohoto postavení ujmula, a co všechno jí doba, ve které funkci zastávala, umožňovala.

5.1 Bess Trumanová

Bess Trumanová nikdy netoužila po tom, aby se její muž stal prezidentem. Když k tomu ale po smrti Franklina D. Roosevelta došlo, jen těžce se adaptovala do nové role první dámy a svoji reprezentativní funkci v Bílém domě nevnímala příliš dobře. Navíc se jí nevyhnulo porovnávání s její předchůdkyní Eleanor Rooseveltovou, jež v roli první dámy mimořádně vynikala. Bess zásadně nechtěla vystupovat na veřejnosti, a co nejvíce si chtěla zachovat soukromí, takže týdenní tiskové konference, které její předchůdkyně zavedla, s klidným svědomím zase zrušila. Po dlouhém přemlouvání nakonec svolila odpovídat reportérům alespoň písemně, ale jelikož na většinu otázek dávala jen strohé odpovědi, nebo dokonce vůbec žádné, brzy si první dáma vysloužila přezdívku „*Dáma bez komentáře*“ („*Lady No Comment*“).⁴⁶

S viditelně větším nadšením se angažovala v roli hostitelky Bílého domu, kde uspořádala nesčetně státnických recepcí, večeří a odpoledních čajů, čímž zvedla i počet zahraničních lídrů, kteří se s prezidentským párem setkali. I přesto, že jí tato úloha za zdmi Bílého domu vyhovovala nejvíce, chtěla být prospěšná také charitě. Přebírala tak záštitu nad charitativními akcemi, přijímala čestná členství, hostila v Bílém domě představitele různých dobrovolnických organizací. Bess Trumanová si v otázce charity nevybrala žádný konkrétní problém, ale všechny organizace, jež podporovala, se zabývaly poskytováním prostředků finančně znevýhodněným nebo tělesně postiženým osobám. Dlouhodobě podporovala například Armádu spásy nebo Červený kříž.⁴⁷

⁴⁶ OERTZENOVÁ, Christine von, *Blues v Bílém domě. Bess Trumanová*. In: GASSERT, Philipp, MAUCH, Christof (ed.), *První dámy Ameriky. Od Marthy Washingtonové po Hillary Clintonovou*, Praha 2001, s. 132.

⁴⁷ *First Lady Biography. Bess Truman*. In: National First Ladies' Library [online], [cit. 2018-03-17]. Dostupné z: <http://www.firstladies.org/biographies/firstladies.aspx?biography=34>

5.2 Mamie Eisenhowerová

První dáma Mamie Eisenhowerová byla naprosto apolitická. Jen velmi málo sledovala každodenní dění, což se ukázalo v několika případech, kdy zkrátka nevěděla, na co se jí novináři ptají, nebo na dotazovanou věc neměla žádný názor. V březnu roku 1953 poskytla jedinou tiskovou konferenci za celých osm let strávených v roli první dámy. Tvrdila, že být manželkou je pro ženu tou nejlepší kariérou, čímž v 50. letech 20. století téměř nikoho nepohoršovala, ba právě naopak – většina Američanek její názor sdílela. Svoji úlohu spatřovala v roli hostitelky Bílého domu a Východní křídlo bylo jejím opravdovým královstvím. Ačkoliv si tedy Mamie od politiky držela odstup, existovalo přesto pár vybraných oblastí, které podpořila. Tím byla například výzva adresovaná americkým ženám k boji proti rakovině a dětské obrně nebo také připomenutí významu dárcovství krve pro americké vojáky bojující v Koreji.⁴⁸

Navíc se podílela na boji proti rasové segregaci prostřednictvím symbolického aktu, jakým bylo pozvání afroamerických dětí do Bílého domu na tradiční Koulení velikonočních vajec (Easter Egg Roll)⁴⁹. Přijala také čestné členství v Národní radě černošských žen.⁵⁰

5.3 Jacqueline Kennedyová

Jako první dáma se Jacqueline zabývala především zachováním historických památek a její zájem se rozšířil i za zdi Bílého domu, když se jí podařilo zabránit federálnímu plánu na zničení náměstí Lafayette, které se v blízkosti Bílého domu nacházelo. Pomohla vyjednat nejen opravu starých budov na tomto náměstí, ale také rozumnou výstavbu nových budov s moderním využitím.⁵¹

Jacqueline byla naprosto pohroužena do svých památkových a kulturních projektů, které mnohdy přesahovaly i rámec Bílého domu. Dělala například projekt na

⁴⁸ HOHENSEE, Jens, „Mrs. Ike“. *Mamie Eisenhower*. In: GASSERT, Philipp, MAUCH, Christof (ed.), *První dámy Ameriky. Od Marthy Washingtonové po Hillary Clintonovou*, Praha 2001, s. 140-141.

⁴⁹ Velikonoční tradice Bílého domu, během níž musejí děti pomocí lžice co nejrychleji dostrkat do cíle natvrdo uvařené vejce. Tradice je dodržována již 140 let.

⁵⁰ *Mamie Eisenhower*. In: History.com [online]. [cit. 2018-03-10]. Dostupné z: <https://www.history.com/topics/first-ladies/mamie-eisenhower>

⁵¹ *First Lady Biography. Jackie Kennedy*. In: National First Ladies' Library [online], [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <http://www.firstladies.org/biographies/firstladies.aspx?biography=36>

velkou knihovnu, na vytvoření obrovského kulturního centra, ale dokonce také na ochranu faraonských památek v Egyptě. Ve svém poli působnosti týkající se historie a umění se cítila nejlépe a tradiční povinnosti první dámy, které zahrnovaly především charitativní činnost, ji spíše nudily. Proto tuto svou pracovní náplň svěřila manželce viceprezidenta, paní Johnsonové.⁵²

Ačkoliv se to na první pohled nezdálo, Jacqueline Kennedyová se ovšem intenzivně zajímala o problémy, jimž čelila správa. Neprojevovala ale své názory veřejně, neboť se obávala odvrácení pozornosti od svých nekontroverzních historických a uměleckých projektů, jimž se věnovala. Je ale známo, že prezidentovi poskytovala své hodnocení a názory na politické osobnosti, s nimiž jednal.⁵³ Navíc se jí také podařilo „dotlačit“ svého manžela k několika rozhodnutím, jako bylo například podepsání smlouvy o zákazu jaderných pokusů s Velkou Británií a Sovětským svazem, nebo uskutečnění plánu prodeje obilí Sovětům, jež mělo pomoci normalizovat vztahy mezi USA a SSSR. Ačkoliv ale navenek vždy stála raději ve stínu svého manžela, všichni jeho spolupracovníci se shodli na tom, že pro něj Jacqueline hrála důležitou roli. Tajemník ministra obrany Robert McNamera o ní prohlásil: „*Jackie je jedna z nejpodceňovanějších žen v zemi. Je neobyčejně bystrá v politice. Prezident s ní konzultoval nemálo problémů. Nemám na mysli velké dramatické diskuse, ale byla informovaná o tom, co se děje, a téměř ke všemu se vyjadřovala.*“⁵⁴ Během Kubánské krize ji prezident dokonce informoval o každém přísně tajném tahu, který USA a Sovětský svaz prováděli, a později jí veřejně poděkoval za podporu, kterou mu během krize poskytovala.⁵⁵

5.3.1 Zahraniční cesty

Jacqueline Kennedyová uskutečnila více mezinárodních cest než jakákoli z jejích předchůdkyň, a to jak s prezidentem, tak i sama. Roku 1961 to byly cesty do Francie, Rakouska, Anglie, Řecka, Venezuely a Kolumbie, o rok později do Indie, Pákistánu, Afghánistánu, Itálie, Mexika a roku 1963 navštívila Maroko, Itálii, Turecko, Řecko

⁵² PANCOL, Katherine, *Tvář za obrazem. Jackie Kennedyová 1929-1994*, Praha 1999, s. 109.

⁵³ *First Lady Biography. Jackie Kennedy*. In: National First Ladies' Library [online], [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <http://www.firstladies.org/biographies/firstladies.aspx?biography=36>

⁵⁴ PANCOL, s. 124–125.

⁵⁵ *First Lady Biography. Jackie Kennedy*. In: National First Ladies' Library [online], [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <http://www.firstladies.org/biographies/firstladies.aspx?biography=36>

a Francii. V mnoha z těchto zemí si díky svému šarmu a inteligenci vytvořila přátelství se světovými lidry, včetně francouzského Charlese de Gaulla, indického Džaváharlála Néhrúa, pákistánského Ayuba Khana nebo anglického Harolda Macmillana, před nimiž jemně prosazovala zájmy amerického prezidenta a USA.⁵⁶ S viditelně okouzleným sovětským vůdcem Nikitou Chruščovem například rozmlouvala o ruském baletu, díky čemuž před prvním vrcholným setkáním Chruščova a Kennedyho dokázala trochu zmírnit napětí. S Charlesem de Gaullem se zase zaníceně francouzsky bavila o Voltairovi a Baudelairovi, čímž na prezidenta udělala opět velký dojem.⁵⁷ Ne nadarmo později Jonh F. Kennedy prohlásil: „*Já jsem muž, který doprovázel Jacqueline Kennedyovou do Francie.*“⁵⁸ Návštěvy první dámy v Americe i zahraničí byly považovány za důležité především z hlediska atmosféry, kterou navozovaly.⁵⁹

5.4 Lady Bird Johnsonová

Lady Bird Johnson se velice zajímala o legislativu svého manžela, zejména pak o otázku ekologie. Přesně věděla, kteří členové Kongresu podporují politiku prezidenta a kteří ne. Rozvíjela osobní vztahy s členy jeho kabinetu, s jeho zaměstnanci, a i s vedoucími štábu. Její snaha o navázání přátelských vztahů se rozšířila i na zahraniční politiky. Před zahraniční cestou první dáma vždy pečlivě připravovala, aby národ, který má navštívit pochopila i v širším kontextu, jak z hlediska ekonomického, politického, tak i společenského. V roce 1966 se stala první dámou, která navštívila jihovýchodní Asii, včetně Filipín, Jižní Koreje, Thajska a Malajsie.⁶⁰

Novinkou v té době bylo, že při realizaci důležitých otázek a projektů paní Johnsonové pomáhala také její tisková tajemnice a vedoucí zaměstnanců Bílého domu

⁵⁶*Lady Biography. Jackie Kennedy.* In: National First Ladies' Library [online], [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <http://www.firstladies.org/biographies/firstladies.aspx?biography=36>

⁵⁷ Studovala na univerzitě v Sorboně dějiny umění a literatury, a také se tam naučila výborně francouzsky.

⁵⁸ FREY, s. 154.

⁵⁹ Tamtéž.

⁶⁰*First Lady Biography. Lady Bird Johnson.* In: National First Ladies' Library [online], [cit. 2018-04-01]. Dostupné z: <http://www.firstladies.org/biographies/firstladies.aspx?biography=37>

Liz Carpenterová, jež byla profesionální novinářkou, která se vyznala v potřebách médií. Mimo jiné tak pomáhala první dámě a prezidentovi i s jejich proslovy.⁶¹

5.4.1 Projekt Head Start

Jednou z oblastí zájmů první dámy se stal boj proti chudobě. Zapojila se do programu *Head Start*, který měl za cíl pomoci dětem předškolního věku vyrůstajících v sociálně slabších rodinách poskytnout včasné vzdělání a základní zdravotní péči, aby tak byly schopni po nástupu do školy „stačit“ svým vrstevníkům. Projekt vycházel ze zprávy, kterou vydal tým expertů v oblasti vývoje dítěte, a původně byl zamýšlen jako osmitýdenní letní program. Podpora první dámy pomohla projektu k obrovskému zviditelnění. Nejenže natočila o Head Start úvodní film, který byl celostátně vysílán, ale také úspěšně zasáhla, když bylo ohroženo financování programu. Head Start se ukázal jako nesmírně úspěšný a po více jak padesáti letech funguje nyní pod správou ministerstva zdravotnictví, školství a sociální péče.⁶²

5.4.2 Projekt Zkrášlování

Avšak projektem, se kterým je Lady Bird Johnsonová spojována nejvíce, je bezpochyby projekt *Zkrášlování (Beautification)*, který se týkal ochrany životního prostředí a přírody. Zájem o tuto oblast vycházel z jejího dětství, v němž trávila spoustu času ve volné přírodě, a byla tak na její rostoucí znečišťování a zanedbávání velmi citlivá. Avšak termín „Zkrášlování“ sama první dáma ráda neměla, neboť se obávala, že působí příliš triviálně a povrchně. Zdůrazňovala tedy, že projekt znamená mnohem víc – čistou vodu, vzduch i silnice, bezpečnou likvidaci odpadu a zachování cenných památek, stejně tak jako velkých parků a oblastí divočiny. Na rozdíl od většiny svých předchůdkyň se tímto Lady Bird Johnsonová rozhodla pro velice kontroverzní téma. Roku 1964 zformovala *Výbor pro krásnější hlavní město (Committee for a More Beautiful Capital)*, jehož první akce se uskutečnila na náměstí, kde Lady Bird zasadila

⁶¹ *First Lady Biography. Lady Bird Johnson.* In: National First Ladies' Library [online], [cit. 2018-04-01]. Dostupné z: <http://www.firstladies.org/biographies/firstladies.aspx?biography=37>

⁶² Tamtéž.

macešky. Postupně byly na mnoha místech ve Washingtonu vysazeny nejen různé druhy květin, ale i ovocné stromy a další dřeviny.⁶³

Avšak na rozdíl od toho, co bylo běžné v minulosti, nechtěla první dáma esteticky zdokonalovat pouze reprezentativní lokality města, nýbrž i čtvrti nejchudších černošských obyvatel. Tušila totiž, že chudoba a vysoká kriminalita souvisí i s nehostinným prostředím, ve kterém tito obyvatelé žijí. Pořádala i různé soutěže financované jejím výborem, ve kterých odměňovala lidi, kteří se dobrovolně zapojili do zkrášlování svého okolí. Svoji pozornost nezaměřila pouze na Washington, nýbrž cestovala tisíce kilometrů po celé zemi, kde se opět podílela na sázení rostlin a naléhala na obyvatele, aby se více starali o svět, který předávají svým dětem.⁶⁴

5.4.3 Zákon Lady Bird

Během mnohačetných cest po celé zemi si první dáma všímala stále se zhoršujícího estetického dojmu, kterým působily silnice a dálnice. Proto byl koncem listopadu 1964 založen výbor, jenž se zabýval jejich zkrášlováním. Zaměřil se především na odstraňování nevzhledných reklamních poutačů, vykupování bezprostředně sousedících pozemků a vysazování zeleně uprostřed autostrád a na okraji silnic, čímž se snažil zlepšit estetický dojem dopravních tepen. Prezident ve své Zprávě o stavu národa z ledna roku 1965 vyzdvihl tento program na oficiální politiku vlády.⁶⁵

Svoji manželku v této snaze plně podporoval a vynakládal úsilí i svůj politický kapitál na to, aby návrh zákona, který byl známý jako *Zákon Lady Bird (Bill Lady Bird)*, byl schválen. S touto snahou vstoupila první dáma na tenký led. Silná *Asociace pro venkovní reklamu Ameriky (Outdoor Advertising Association of America)*, spolu s řadou odborových svazů, jejichž členové pracovali v různých odvětvích průmyslu a měli své reklamy v blízkosti silnic, bojovali proti úsilí Lady Bird na každém kroku. Navíc měli tito odpůrci jejího zákona obrovskou lobbistickou moc nad členy Kongresu. V této situaci se rozhodla první dáma osobně zasáhnout a začala sama s členy kongresu telefonicky vyjednávat, přičemž jim rozumně vysvětlovala nezbytnost přijetí zákona.

⁶³The Environmental First Lady. In: Lady Bird Johnson [online]. [cit. 2018-04-01]. Dostupné z: <http://www.ladybirdjohnson.org/biography>

⁶⁴ CAROLI, s. 280.

⁶⁵ GASSERT, s. 168.

Návrh zákona byl nakonec dne 7. října 1965 schválen. Po tomto úspěchu vystoupila první dáma roku 1966 ve speciálním programu vysílaném ABC nazvaném *Návštěva Washingtonu s paní Johnsonovou za krásnější Ameriku (A Visit to Washington with Mrs. Lyndon B. Johnson on Behalf of a More Beautiful America)*.⁶⁶

5.5 Pat Nixonová

Pat Nixonová se po nástupu do Bílého domu snažila zachovávat od politiky odstup. Zastávala totiž názor, že ženy politiků by měly vyjadřovat svůj názor pouze v případě, mají-li k dispozici dostatečné množství věcných argumentů. Jako první dáma se povětšinou držela v pozadí, nepronášela žádné oficiální projevy a při veřejných vystoupeních často působila rezervovaně, za což si od svých kritiků vysloužila přezdívku „plastiková Pat“ nebo „robot Pat“. To se ovšem nedalo říct o jejím osobním styku s lidmi, při kterém byla nadmíru vlídná a okouzující. Bezprostřední kontakt s obyvatelstvem pokládala za svoji nejdůležitější úlohu, což se odrazila i v jejím požadavku odpovídat osobně na veškerou poštu jí adresovanou.⁶⁷

Svého šarmu dokázala využít i během zahraničních cest, kterých během pěti let absolvovala celkem 24. Její první zahraniční cestou bez prezidenta byla roku 1970 humanitární cesta do Peru, jež zasáhlo ničivé zemětřesení. Vydala se za oběťmi tragédie i do odlehlých oblastí, což bylo v této tradičně spíše protiamericky naladěné zemi, přijato s velkým vděkem. Opět bez doprovodu manžela se později vydala ještě na diplomatické cesty do Afriky a Jižní Ameriky, na nichž byla srdečně vítána. Již během prvního roku v Bílém domě prokázala také svoji odvahu, když se vydala navštívit americké vojáky přímo do bojových zón Vietnamu.⁶⁸

Potíže ovšem měla první dáma s hledáním vlastní oblasti zájmu, jíž by mohla věnovat mimořádnou pozornost a dlouhodobě ji podporovat. Vyhlásila vícero různých projektů, jako bylo například vzdělávání dospělých, systém profesního vzdělávání nebo

⁶⁶*First Lady Biography. Lady Bird Johnson.* In: National First Ladies' Library [online], [cit. 2018-04-01]. Dostupné z: <http://www.firstladies.org/biographies/firstladies.aspx?biography=37>

⁶⁷ BERG, s. 177.

⁶⁸ *Patricia Ryan Nixon.* In: WhiteHouse.gov [online], [cit. 2018-04-02]. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/about-the-white-house/first-ladies/patricia-ryan-nixon/>

boj proti analfabetismu, ale žádnému z nich nevěnovala plnou a trvalou pozornost. Celoživotně ovšem podporovala dobrovolnictví.⁶⁹

5.6 Betty Fordová

Na rozdíl od své předchůdkyně Pat Nixonové měla Betty Fordová vysloveně radost z toho, kolik možností se jí jako první dámě naskýtá. Zatímco Pat nechávala svůj politický potenciál nevyužitý, Betty se rozhodla svoje nové postavení využít k prosazení vlastních cílů, jimiž bylo především posílení ženských práv. Na věci měla vlastní názor, který se rozhodně nezdráhala veřejně vyslovit, a to, ani když se výrazně lišil od názoru jejího manžela. Podporovala například Zákon o rovnoprávnosti žen nebo uzákonění umělého přerušení těhotenství, ačkoliv byl prezident v obou případech proti.⁷⁰

5.6.1 Boj za ERA

Už od dob, kdy byl Gerald Ford viceprezidentem, dávala Betty najevo svůj liberální postoj k potratům a také prosazovala schválení *Equal Right Amendment* (ERA). ERA byl návrh na ústavní dodatek, který vznikl roku 1923 a tvrdil, že rovnost před zákonem nesmí být omezována nebo upírána kvůli pohlaví v žádné ze zemí Spojených států. Tento návrh se stal příčinou vleklých sporů mezi liberály a konzervativci, neboť příznivkyně ERA v návrhu spatřovaly především nástroj proti diskriminaci žen v zaměstnání, zatímco pro konzervativní ženy představoval útok na mateřství a tradiční rodinu. Pro Betty Fordovou se stal ERA bezmála symbolem a feministky podporovala naprosto otevřeně.⁷¹ Když se blížilo hlasování o ratifikaci návrhu ve státech, jež byly ERA příznivě nakloněny (Illinois, Missouri, Severní Dakota, Georgie, Nevada a Arizona), první dáma zřídila v Bílém domě samostatnou telefonní linku, pomocí níž hovořila se zákonodárci států a lobbovala za jejich hlasy. Navzdory jejímu úsilí však návrh ERA nebyl potřebným počtem států ratifikován.⁷²

I nadále ale první dáma ve své snaze o lepší postavení žen pokračovala a přimluvila se u prezidenta, aby jmenoval více žen do veřejných funkcí. Gerald Ford, který byl rovněž zastáncem ženských práv, manželčino přání splnil a do jednotlivých

⁶⁹ BERG, s. 178.

⁷⁰ BERG, *Otevřená první dáma. Betty Fordová*, s. 182.

⁷¹ Tamtéž, s. 186–187.

⁷² CAROLI, s. 317.

úřadů své administrativy navrhl 21 žen. Ženy tak měly ve federální administrativě Spojených států historicky největší zastoupení.⁷³

5.6.2 Otevřená první dáma

První dáma byla k veřejnosti vždy naprosto otevřená a upřímná, a to ještě více potvrdila během její osobní krize, kterou záhy po nastěhování se do Bílého domu prodělala. Po pouhých šesti týdnech jejího manžela v úřadu prezidenta byl Betty Fordové při rutinní lékařské prohlídce diagnostikován nádor v prsu. Nádor byl odstraněn radikální mastektomií a první dáma se rozhodla svoji nemoc úmyslně zveřejnit, čímž přiměla mnoho Američanek k tomu, aby se podrobily preventivnímu vyšetření.⁷⁴ Nejen, že se jí tím podařilo zvýšit povědomí veřejnosti o rakovině prsu a její následné léčbě, ale navíc také prolomila velké tabu, jímž byl strach z nemoci a amputace ňader. Reakce na její otevřenost byla ohromná a pro mnohé ženy bojující se stejnou nemocí se stala Betty Fordová vzorem.⁷⁵

Ze své upřímnosti neztratila nic ani po svém uzdravení, což dala najevo v srpnu roku 1975 při interview v televizním pořadu *60 minut (60 minutes)*. Zopakovala v něm svůj názor ohledně potratů a práv žen, ale navíc na otázku týkající se předmanželského sexuálního styku odpověděla, že by se nedivila, kdyby ho její (tehdy osmnáctiletá) dcera provozovala, a že by ji přirozeně podporovala svými mateřskými radami. Toto vyjádření ovšem vyvolalo veřejný skandál a Bílý dům byl zaplaven protesty. Avšak za pár týdnů se názor veřejnosti změnil a Betty Fordovou v průzkumech veřejného mínění hodnotilo až 75 % Američanů kladně. Přesto však patrně tento výrok stál prezidenta Forda několik milionů voličských hlasů.⁷⁶ Ovšem o ještě větší množství sympatií přišel Gerald Ford o dva měsíce později, kdy se rozhodl udělit svému předchůdci Richardu Nixonovi generální milost. Na rozhodnutí se patrně podílela i první dáma a tento krok velice negativně ovlivnil Fordovy šance na jeho znovuzvolení.⁷⁷

⁷³ CAROLI, s. 317.

⁷⁴ TOBIN, Leesa E., *Betty Ford as First Lady. A Woman for Women*. In: *Presidential Studies Quarterly*, vol. 20, no. 4, 1990, s. 761–767.

⁷⁵ *First Lady Biography. Betty Ford*. In: *National First Ladies' Library* [online], [cit. 2018-04-12]. Dostupné z: <http://www.firstladies.org/biographies/firstladies.aspx?biography=39>

⁷⁶ BERG, s. 189.

⁷⁷ *First Lady Biography. Betty Ford*. In: *National First Ladies' Library* [online], [cit. 2018-04-12]. Dostupné z: <http://www.firstladies.org/biographies/firstladies.aspx?biography=39>

Na rozdíl od Geralda Forda, který je vnímán jako slabý „přechodný“ prezident, Betty Fordová se během necelých dvou a půl let na pozici první dámy stala nejen velice populární a oblíbenou, ale také se jí podařilo funkci první dámy výrazně politicky i symbolicky rozšířit. S Betty Fordovou tak definitivně započala éra moderních prvních dam, které vystupují na veřejnosti jako samostatné osobnosti a sdělují své vlastní názory a cíle.⁷⁸

5.7 Rosalynn Carterová

Rosalynn se o politické dění velice zajímala a se svým manželem spolupracovali jako rovnocenní političtí partneři. Politické názory pravidelně probírali u pracovního oběda, na kterém diskutovali o akčních a strategických plánech, projednávali různé otázky a uváděli do souladu nadcházející politické úkoly. Rosalynn Carterová byla politicky aktivní první dámou, s níž její manžel vše konzultoval a častokrát ji žádal o radu týkající se jeho projevů, jmenování do funkcí nebo také rozhodnutí v domácích i zahraničních záležitostech. Rosalynn byla také prezidentovým pojítkem s veřejností, když mu ze svých mnohačetných cest po celé zemi sdělovala reakce obyvatel na jeho administrativní politiku. Občanům pak naopak poskytovala vysvětlení prezidentových politických kroků.⁷⁹

Mimo to se tato první dáma účastnila také schůzí kabinetu, kde mohla být přímo přítomna politickým diskuzím a informovat se o plánech jednotlivých ministerstev. Navíc se také stala první manželkou prezidenta, jež udržovala svoji kancelář v Západním křídle, tedy v části Bílého domu sloužící do té doby výhradně prezidentovi a jeho zaměstnancům. Její aktivita přesahující běžnou politickou angažovanost byla tak trnem v oku mnohým Carterovým protivníkům. Ačkoliv tedy Rosalynn byla za svoji činnost a vlastní politický úsudek často ostře kritizována, podařilo se jí vytvořit důležitý krok ve vývoji instituce první dámy směrem ke skutečné politické instituci.⁸⁰

⁷⁸ BERG, s. 182.

⁷⁹*First Lady Biography. Rosalynn Carter.* In: National First Ladies' Library [online], [cit. 2018-03-22]. Dostupné z: <http://www.firstladies.org/biographies/firstladies.aspx?biography=40>

⁸⁰ LEHMKUHLOVÁ, Ursula, SCHMIDTOVÁ, Carola, *Politická partnerka. Rosalynn Carterová.* In: GASSERT, Philipp, MAUCH, Christof (ed.), *První dámy Ameriky.* Od Marthy Washingtonové po Hillary Clintonovou, Praha 2001, s. 194-195.

5.7.1 Zahraniční cesta po Latinské Americe

Roku 1977 absolvovala z pověření prezidenta dvoutýdenní cestu po Latinské Americe, kterou bylo možné označit za hvězdnou chvíli Rosalynniny politické aktivity. Latinskou Ameriku procestovala v politicky velmi složitém období, a výchozí podmínky pro její první velkou zahraniční misi tak rozhodně nebyly nijak příznivé. Na cestu se tedy předem důkladně připravovala, včetně intenzivního opakování španělštiny a politického „doučování“ od renomovaných politiků a vědců. Ve střední a jižní Americe poté uskutečnila zásadní setkání s ministerskými předsedy jednotlivých zemí, s nimiž řešila otázky týkající se lidských práv, snížení počtu zbraní, obchodování s drogami, jaderné energie atd. Současně první dáma uvedla aktuální požadavky a představy americké zahraniční politiky a výsledky mnoha rozhovorů shrnula v memorandu, které americkému ministerstvu zahraničí posloužilo jako podklad k diskusi o dalším směřování americké politiky vůči latinskoamerickým zemím.⁸¹

Jako zástupkyně prezidenta se zúčastnila například také inaugurací nových prezidentů Bolívie a Ekvádoru nebo pohřbu papeže Pavla VI. V listopadu roku 1979 byla seznámena se situací týkající se Kambodžské uprchlické krize, během níž na následky vyhladovění nebo vyhlazení zemřela téměř polovina populace Kambodži. Další miliony lidí uprchly na hranici s Thajskem, kde hledaly pomoc v uprchlických táborech. První dáma se vydala do oblasti, aby mohla přinést objektivní svědectví o tamější situaci. Podpořila vytvoření Národní kambodžské krizové komise a Kambodžského krizového centra, které se stalo centrem pro veškerou darovanou pomoc. Prostřednictvím humanitárních akcí, recepcí v Bílém domě nebo televizních vystoupení se jí také podařilo mnoho lidí přimět k aktivní pomoci.⁸²

5.7.2 Zdravotnický systém

Z vnitropolitických otázek se první dáma zajímala nejvíce o zlepšení amerického zdravotnického systému, především pak o oblast duševního zdraví. Snažila se nejen o strukturální reformu systému zdravotnictví, ale také připravila osvětový program pro americkou veřejnost, jenž měl zajistit odbourání předsudků a obav z duševně

⁸¹ LEHMKUHLOVÁ, SCHMIDTOVÁ, s. 196.

⁸² *First Lady Biography. Rosalynn Carter*. In: National First Ladies' Library [online], [cit. 2018-03-22]. Dostupné z: <http://www.firstladies.org/biographies/firstladies.aspx?biography=40>

nemocných jedinců. Rosalynn působila jako čestná předsedkyně vládní komise, zřízené pro tento účel, a velkou měrou se zasadila o vznik mnoha speciálních programů. Roku 1979 byl také předložen Kongresu návrh zákona týkající se duševního zdraví (*Mental Health System Act*), kvůli němuž se první dáma několikrát dostavila ke slyšení v příslušné senátní komisi. V září roku 1980 byl předložený návrh zákona schválen a od veřejnosti i politické elity se jí za tento projekt dostalo velkého uznání.⁸³

V rámci reformy zdravotnictví první dáma spolu se svojí přítelkyní a manželkou arkansaského senátora Betty Bumpersovou, obhajovala také program zaměřený na očkování dětí proti spalničkám. Až s podporou Rosalynn Carterové se dal tento projekt do pohybu, a během dvou let od zvolení Jimmyho Cartera prezidentem, bylo 90 % dětí žijících ve Spojených státech očkováno. V době, kdy Rosalynn opouštěla Bílý dům, byly spalničky v USA prakticky vymýceny.⁸⁴

Druhým nejznámějším projektem první dámy byla pomoc starším občanům v nouzi. Roku 1977 předsedala konferenci týkající se stárnutí. Podporovala také *Národní radu pro stárnoucí (National Council of Aging)* a *Zákon o věkové diskriminaci (Age Discrimination Act)*.⁸⁵

Současně také Rosalynn Carterová podporovala prezidenta v jeho snahách, jimiž bylo hájení občanských práv, vytvoření koncepce národní energetické a ekologické politiky a ratifikace ústavního dodatku o rovnoprávnosti žen.⁸⁶

5.8 Nancy Reaganová

Během prvního roku Reaganova funkčního období si první dáma nevedla příliš dobře a novináři i americkou veřejností byla opakovaně kritizována za až přehnané soustředění se na roli hostitelky v Bílém domě, na úkor jejího mizivého zájmu o problémy prostého lidu a o charitativní činnost. Navíc byly v médiích neustále

⁸³ LEHMKUHLOVÁ, SCHMIDTOVÁ, s. 197–198.

⁸⁴ WATSON, Robert W., *White House Studies Compendium*, New York 2007, s. 182.

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ LEHMKUHLOVÁ, SCHMIDTOVÁ, s. 198.

propírány její honosné róby od předních návrhářů a její celkově povrchní životní styl, čímž tvořila mezi ní a většinou Američanů stále hlubší propast.⁸⁷

5.8.1 Protidrogová a protialkoholická kampaň

S ohledem na výsledky veřejného mínění se tudíž všichni prezidentovi poradci snažili vymyslet něco, co by první dámě vylepšilo image. Nancy se tedy na jejich radu rozhodla pro angažovanost v oblasti protidrogové a protialkoholické pomoci mladistvým. Štáb prezidenta tak společně se štábem první dámy, odborníkem na průzkum veřejného mínění a ředitelem Úřadu pro boj s narkomanií po několik měsíců vymýšleli pro první dámu kampaň, ve které by se mohla prezentovat jako bojovnice s tímto rozšířeným a nebezpečným problémem. Po čtyřměsíčních přípravách mohla Nancy Reaganová započít svoji kampaň. V únoru roku 1982 strávila dva dny na Floridě a v Texasu, kde byla seznámena s koncepcí prevence a léčení drogové závislosti, a v místních novinách se dočkala i příznivých ohlasů od ředitelů ústavů, jež navštívila.⁸⁸

Během následujících sedmi let procestovala 64 amerických měst, 8 cizích zemí a založila 3 400 abstinčních klubů financovaných nadací *Stačí říci ne (Just Say No)*. Během návštěv rehabilitačních zařízení pozorně naslouchala mladým lidem, kteří jí vyprávěli hrůzostrašné příběhy o své drogové závislosti, jež ji často dohnaly k slzám. A když jí naopak sdělovali své úspěchy při odvykání, nadšeně jim tleskala. Svůj projekt brala opravdu velmi vážně a chtěla, aby i ona u lidí vyvolávala silné emoce. Pověřila tak autorky svých projevů, aby jí psaly sentimentální příběhy, jež jí budou během její řeči rozplakávat.⁸⁹

Úlohy bojovnice proti narkomanii se Nancy Reaganová zhostila důsledně a zaujímalá velmi nekompromisní postoje, což se projevovalo například v prosazování cenzury textů rockových kapel zpívajících o drogách, požadování zákazu prodeje ředidel a narkotik, obhajování testů na zjišťování drogové závislosti, zásadní odmítání legalizace drog jakéhokoliv druhu a domáhání se trestu smrti pro ty, kteří drogy pašují a šíří. Jejímu spektru se nevyhnul ani filmový průmysl, když obvinila Hollywood, že propaguje drogy a prezentuje je jako něco zábavného. Na to filmový průmysl

⁸⁷ KELLEY, s. 275.

⁸⁸ Tamtéž, s. 313–315.

⁸⁹ Tamtéž.

zareagoval natočením jedenácti krátkých šotů varujících před nebezpečím drog, které byly promítány před celovečerními filmy populárními mezi mládeží. Ve snímcích si mimo řadu známých herců zahrála i samotná první dáma.⁹⁰

V dubnu roku 1985 pořádala ve Washingtonu a Atlantě dvoudenní konferenci věnovanou této problematice, kam pozvala sedmnáct prvních dam z různých zemí. Na druhé mezinárodní konferenci, které předsedala, počet zúčastněných prvních dam vzrostl na třicet. I přesto, že úlohu v protidrogové kampani neplnila Nancy Reaganová ani tak z vlastní aktivity nebo zájmu, ale především na radu poradního štábu, se celá kampaň ukázala jako velice úspěšná, neboť dokázala naprosto změnit to, jak americká veřejnost první dámu vnímala. Kromě toho, že získala řadu významných ocenění, byla také již od samého počátku protidrogové kampaně hodnocena jako jedna z deseti nejobdivovanějších žen na světě a v lednu roku 1985 byla dokonce populárnější než prezident.⁹¹

5.8.2 Vliv na prezidenta v otázce sbližování USA se SSSR

Ačkoliv se po celou dobu funkčního období Ronalda Reagana první dáma chovala, jako oddaná manželka zastávající stejné názory, jaké má její muž, existovala oblast, v níž se jejich pohledy výrazně lišily. Tím byla otázka sbližování se Sovětským svazem. Reagan byl silným zastáncem protisovětské politiky, což se ale v předvolebním průzkumu veřejného mínění roku 1984 ukázalo jeho slabinou. Nancy chtěla, aby si Reagana lidstvo zapamatovalo jako muže vyznávajícího mír, a proto ho nejenže mírnila v jeho protisovětských výpadech, ale také tlačila k podpisu dohody o omezení zbrojení. Reagan převážně dal na rady své manželky, a tak se nejprve setkal se sovětským ministrem zahraničí a později ještě čtyřikrát s Michaelem Gorbačovem, s nímž v listopadu roku 1987 v Bílém domě podepsal smlouvu o jaderných raketách středního doletu.⁹²

⁹⁰ KELLEY, s. 331.

⁹¹ WALA, Michael, *Perfekcionistka. Nancy Reaganová*. In: GASSERT, Philipp, MAUCH, Christof (ed.), *První dámy Ameriky. Od Marthy Washingtonové po Hillary Clintonovou*, Praha 2001, s. 208.

⁹² KELLEY, s. 384.

5.9 Barbara Bushová

Když se Barbara Bushová stala první dámou, bylo jí 63 let, a díky dlouhému působení jejího manžela v politice byla na svoji novou úlohu připravena tak dobře jako málokterá z jejích předchůdkyň. I přesto ale své dlouholeté zkušenosti manželky politika nevyužila k prosazování vlastních cílů nebo ovlivnění prezidentovy politiky, neboť byla věrná zásadě, že do politických záležitostí jejího muže jí nic není. Své názory veřejně neprojevovala a záměrně se vyhýbala kontroverzním tématům. Ke své nové pozici přistupovala tradicionalisticky a svůj vliv chtěla využít k tomu, aby znovu vyzdvihla klasické hodnoty – rodinu a náboženskou víru.⁹³

Svým konzervativním přístupem ovšem vyvolala kritiku nejen z řad feministek, ale také mladých žen orientovaných na profesní kariéru, které u první dámy postrádaly podporu. Když byla Barbara Bushová roku 1990 pozvána, aby pronesla slavnostní řeč na závěrečné absolventské slavnosti renomované Wellesley College, 150 studentek dokonce na protest proti tomu podepsalo petici. Studentky Barbaru odmítaly, neboť pro ně byla ženou, která získala uznání pouze zásluhou svého muže, nikoliv vlastním přičiněním.⁹⁴

I přesto ale byla Barbara Bushová hodnocena veřejností velmi kladně, neboť většina Američanů nejenže její kult mateřství přijímala, ale navíc si cenila jejího přirozeného chování a laskavosti, takže se první dáma brzy stala oblíbenou „babičkou národa“.⁹⁵

Kontroverzní témata nahradila raději angažovaností v charitativních projektech, mezi nimiž byl například *Martha's Table*, což bylo neziskové washingtonské centrum, které poskytovalo jídlo chudým rodinám, mobilní kuchyň v ulicích města, ale také mimoškolní aktivity pro děti bez domova. Dále se také zajímala o lidi s nemocí AIDS, a tím, že veřejně objímala pacienty s touto chorobou, výrazně přispívala k odbourávání předsudků a obav, které mezi Američany kolovaly. Navíc se také intenzivně zabývala

⁹³ BREUNIGOVÁ, s. 217.

⁹⁴ HERTZ, Rosanna, REVERBY Susan M., *Gentility, Gender, and Political Protest. The Barbara Bush Controversy at Wellesley College*. In: *Gender and Society*, vol. 9, no. 5, 1995, s. 594–611.

⁹⁵ BREUNIGOVÁ, s. 218.

občanskými právy afrických Američanů, což ještě podpořila tím, že na pozici své tiskové tajemnice zaměstnala Afroameričanku.⁹⁶

5.9.1 Boj proti analfabetismu

Nejvíce úsilí však Barbara Bushová vynaložila na odstranění negramotnosti. Zastávala totiž názor, že všechny problémy společnosti, s nimiž si nevěděla rady, by se zlepšily, kdyby více lidí umělo číst, psát a porozumět psanému textu.⁹⁷ Více lidí by tak dokončilo studium, namísto toho, aby skončili na ulici, kde mohli snadno propadnout drogám nebo kriminální činnosti. Vzhledem k tomu, že se v této záležitosti angažovala již v době, kdy byl její manžel viceprezidentem, měla při nástupu do Bílého domu zavedenou národní síť podpory, která se skládala z odborníků, vydavatelů, sponzorů, dobrovolníků, nebo také vedení škol. Krátce poté, co se roku 1989 stala první dámou, založila *Nadaci Barbary Bushové pro podporu rodinného vzdělávání (Barbara Bush Foundation for Family Literacy)*, jíž se stala předsedkyní. Tato organizace motivovala rodiny k tomu, aby v domácím prostředí bylo podporováno čtení. Organizace zastřešovala mnoho alfabetizačních programů, z nichž se stal nejpopulárnějším rozhlasový pořad *Hodina pohádek s paní Bushovou*. První dáma v něm předčítala z dětských knih a povzbuzovala rodiče, aby ji napodobili.⁹⁸

Během svého dlouholetého úsilí na podporu gramotnosti přišla také s netradičním nápadem, jímž bylo publikování knihy o jejím psu Fredovi, skrze něhož vyprávěla o životě v domě viceprezidenta. Příběh se dočkal pokračování s Fredovou nástupkyní Millie. Kniha *Millie's Book* se stala bestsellerem a její výtěžek putoval na podporu vzdělávacích programů.⁹⁹

5.10 Hillary Clintonová

Již koncem roku 1992 se Hillary Clintonová stala „ikonou celé jedné generace žen“. Dokázala zapůsobit na široké spektrum, neboť se jí podařilo předvést skvělou rovnováhu mezi kariérou a rodinou. Na volebních mítincích ji ženy v domácnosti

⁹⁶*First Lady Biography. Barbara Bush*. In: National First Ladies' Library [online], [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <http://www.firstladies.org/biographies/firstladies.aspx?biography=42>

⁹⁷ BREUNIGOVÁ, s. 215.

⁹⁸*First Lady Biography. Barbara Bush*. In: National First Ladies' Library [online], [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <http://www.firstladies.org/biographies/firstladies.aspx?biography=42>

⁹⁹ CAROLI, s. 340.

podporovaly slogany jako „*Matky, které pracují doma, volí Hillary – Já také pracuji*“. V květnu roku 1993 zase časopis *Time* napsal, že zaměstnané ženy po volbách slyší „*opravdové vábení Sirén, když je Clintonova vláda povzbuzuje, aby zaujaly vlivná místa*“. Hillary Clintonová se pro miliony žen stala vzorem.¹⁰⁰

Vstup Clintonových do Bílého domu počátkem roku 1993 vnímala většina lidí jako čerstvý vítr. Oproti postaršímu, a tak trochu usedlému páru Barbaře a Georgovi Bushovými, působili Bill a Hillary mladě a dynamicky. Brzy se ukázalo, že Hillary nebude první dámou vykonávající pouze reprezentativní nebo charitativní závazky, ale že po boku svého manžela bude vykonávat bezprostřední politický vliv. Aby byla blíže prezidentově pracovně, nechala si zřídit kancelář v Západním křídle Bílého domu, a nikoliv v soukromém Východním křídle, jak bylo do té doby zvykem. Hillary Clintonová se stala také první manželkou amerického prezidenta, která měla k dispozici více pracovníků a poradců než viceprezident.¹⁰¹ Její tým brzy vešel ve známost jako *Hillaryland*. Hillaryland se stal takovým ostrovem sám pro sebe a Hillary si v něm dokázala získat mnohem větší loajálnost, než měl její manžel ve svém štábu. Bill Clinton a i členové jeho týmu si uvědomovali, že by první dáma ráda viděla, kdyby do vysokých vládních funkcí byly jmenovány ženy, a proto byla ministryní spravedlnosti jmenována Janet Renová, ministryní zdravotnictví a sociální péče Donna Shalová a ministryní energetiky Hazel O'Learyová. Za vlády žádného z předchozích prezidentů nebyly ženám uděleny tak vysoké funkce.¹⁰²

5.10.1 Reforma zdravotnictví

Jedním z hlavních bodů Clintonovi prezidentské kampaně byla reforma systému zdravotní péče. Předmětem reformy bylo především uzákonění všeobecného zdravotního pojištění, které ve Spojených státech nemá tradici. Bill Clinton tuto velmi nelehkou úlohu svěřil své manželce Hillary a jejímu přítelovi ze studií Iru Magazinerovi. To se ukázalo být špatným rozhodnutím, neboť Hillary věděla o nejsložitějším systému méně, než předstírala. Společně s Magazinerem navrhli ambiciózní plán, o němž si mysleli, že bude přijatelný pro všechny nejdůležitější

¹⁰⁰ MEHNERTOVIČ, s. 225.

¹⁰¹ Tamtéž.

¹⁰² GRAUBARD, Stephen R., *Prezidenti. Proměna instituce amerického prezidenta od Theodora Roosevelta k Georgi W. Bushovi*, Praha 2007, s. 552–553.

skupiny voličů. Doufali, že plán získá velkou podporu veřejnosti a učiní tak z Billa Clintona největšího reformátora ze všech prezidentů 20. století. Několik měsíců pracovala na neuvěřitelně složité a obsáhlé zprávě, ve které se snažila podchytit skoro všechna fakta týkající se zdravotní péče. Ani ona ani Magaziner ale netušili, jak silným protihráčem budou farmaceutické a pojišťovací společnosti, které hájily své vlastní zájmy. K prosazení reformy navíc nepomohlo ani chování a přístup první dámy, která byla známá pro svou nesnášenlivost k lidem, kteří s ní nesouhlasili. To bylo kamenem úrazu, neboť Hillary odmítla vést diskuzi zejména s lidmi, kteří měli odhlasovat finanční prostředky na reformu. A ačkoliv se její manžel při projevu v Kongresu roku 1993 usilovně snažil Hillaryinu několikaměsíční práci ubránit, její návrh obsahující přes 1300 stran nebyl schválen.¹⁰³

Po tomto neúspěchu se snesla na Hillary Clintonovou vlna kritiky a v souvislosti s její prací na tomto projektu se často mluvilo o „fušování do vlády“.¹⁰⁴ Nadále se aktivity první dámy radikálně změnily. Stáhla se na nějaký čas do ústraní, podnikala více cest do zahraničí a začala se zabývat postavením žen v domácnostech i na pracovišti.¹⁰⁵

5.10.2 Zahraniční cesta po střední a východní Evropě

Jako součást zahraniční politiky podporoval Bill Clinton rozšíření NATO na východ od Atlantiku a začlenění zemí bývalé Varšavské smlouvy. Prezident a jeho tým posuzovali, které země jsou již k členství způsobilé, a Hillary dostala za úkol prezidenta zastoupit v oblastech, které podle jeho názoru potřebovaly od Spojených států povzbuzení a projev solidarity. Do střední a východní Evropy se první dáma vydala v červenci 1994 a na část cesty se k ní připojila americká velvyslankyně při OSN a posléze i ministryně zahraničních věcí Madeleine Albrightová, rodačka z Československa. Kromě jiných evropských států navštívily Hillary s Madeleine také Českou republiku, kde se setkaly s prezidentem Václavem Havlem.¹⁰⁶

¹⁰³ GRAUBARD, s. 555–556.

¹⁰⁴ MEHNERTOVÁ, s. 228.

¹⁰⁵ SHRIBMAN, David, *Michelle Obama, Laura Bush Represent New Breed of First Ladies*. In: NewburyportNews [online]. 25. 9. 2010 [cit. 2018-01-25]. Dostupné z: http://www.firstladies.org/documents/art_newbreed.pdf

¹⁰⁶ CLINTON, s. 364.

5.10.3 Boj za ženská práva

Velkým tématem v celoživotním boji za práva žen je pro Hillary Clintonovou rozšíření přístupu k takzvaným *Službám plánované rodiny (Family Planning Services)*, což představuje zvýšení dostupnosti antikoncepce a potratů. Hned v první den působení svého manžela v úřadu prezidenta ho dotlačila k podepsání pěti vládních nařízení schvalujících federální financování a angažovanost v potratech – obojí bylo do té doby zakázané prezidentem Bushem a prezidentem Reaganem. Jako první dáma také slíbila, že potraty budou široce dostupné, a dokonce přislíbila federální financování nové kontroverzní potratové tabletky RU- 486. Dále se také podílela na legalizaci tabletky Plán B, tzv. „tabletky po“, v Americe. Roku 1994 na konferenci OSN v Káhiře se společně s členy americké delegace snažila tlačit na světové lídry, aby zahrnuli přístup k potratům do jejich definice „reprodukční zdravotní péče“, která měla být vyhlášena za základní lidské právo. Tato snaha nakonec nevyšla.¹⁰⁷

O rok později vedla Hillary jako první dáma Spojených států amerických delegaci na 4. světovou konferenci OSN pořádanou v Pekingu. Projev, který na této konferenci zaměřené na práva žen 5. září 1995 pronesla, se stal v její kariéře průlomovým.

Možnost účasti Hillary Clintonové na konferenci se setkala s nesouhlasem řady amerických politiků. Vyskytly se námitky, že první dáma zachází do příliš choulostivých diplomatických vod, když řeší problémy, jako je porušování lidských práv. Někteří členové Kongresu se také obávali, že Čína může využít účast USA a první dámy ke svojí propagandě. I přesto se Hillary Clintonová nakonec rozhodla do Pekingu vydat. Ve svém jednadvaceti minutovém proslovu řekla, že je hrubým porušením lidských práv, když jsou dívky prodávány do otroctví, nuceny k prostituci, týrány vlastní rodinou nebo upalovány z důvodu malého věna, které přinesly do manželství. Dále pak hovořila o nepřijatelném zabíjení novorozenců, kteří se narodili jako dívky. Přestože Čínu nejmenovala, nikoho nenechala na pochybách, které nechvalně známé

¹⁰⁷ANDERSEN, Kirsten, *Hillary Clinton Tells UN: No Human Progress without Abortion-on-Demand*. In: lifeditenews [Online]. 13. 3. 2014 [cit. 2018-01-25]. Dostupné z: <https://www.lifesitenews.com/news/hillary-clinton-tells-un-no-human-progress-without-abortion-on-demand>

porušovatele lidských práv má na mysli. Celou řeč pak zakončila prohlášením, že „lidská práva jsou ženská práva a ženská práva jsou lidská práva“.¹⁰⁸ Její proslov měl obrovský úspěch a stal se manifestem pro ženy po celém světě. Zároveň byl také momentem, který začal utvářet její vlastní identitu na světové scéně – oddělené od jejího manžela.¹⁰⁹

5.10.4 „Nová Hillary“

Zatímco se v roce 2000 politická kariéra Billa Clintona chýlila ke konci, ta Hillaryina byla právě na nevídaném politickém vzestupu. Už roku 1998 představila média první dámu jako „novou Hillary“, jež vystoupila ze stínu svého manžela, a která si na mezinárodních kongresech získávala stále větší renomé. V oblastech, které si sama vybrala (především to byla práva žen a dětí a politické aspekty zdravotnictví a vzdělání) se jí dařilo, a obrovský úspěch zaznamenaly také dvě její knihy *And Other Stories Children Tell Us* a *It Takes A Village*, jejíž celkový náklad v hodnotě téměř milion dolarů věnovala dětským charitám.¹¹⁰

V červenci roku 1999 oficiálně vyhlásila svou kandidaturou na senátorské křeslo za stát New York, čímž se stala první ženou amerického prezidenta, která se o politický úřad ucházela ještě během funkčního období svého manžela.¹¹¹

¹⁰⁸ *Hillary Clinton's 1995 Women's Right Speech In Beijing Transformed Her Career*. In: ndtv [Online]. 20. 8. 2016 [cit. 2018-01-25]. Dostupné z: <https://www.ndtv.com/world-news/hillary-clintons-1995-womens-right-speech-in-beijing-transformed-her-career-1446330>

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ MEHNERTOŮVÁ, s. 226.

¹¹¹ Tamtéž.

6 Závěr

Z bakalářské práce lze vyvodit závěr, že první dámy, které byly aktivní a iniciativní již během prezidentské kampaně, se mnohem více angažovaly při veřejných vystoupeních a politické činnosti také během let strávených v Bílém domě. Podíl na kampani tedy v podstatě předurčoval budoucí míru aktivity prvních dam. V průběhu druhé poloviny 20. století se také z manželky prezidenta stala osoba, která nejen reprezentovala prezidenta, ale především sebe samu. Role a úkoly manželky se tak postupně měnily a bylo především na každé první dámě, jak se daného úkolu zhostí.

Co se týče úprav v Bílém domě, je možné pozorovat, že největší změny provedly dámy, které patřily mezi politicky méně aktivní – Mamie Eisenhowerová, Jacqueline Kennedyová a Pat Nixonová. U Mamie Eisenhowerové a Pat Nixonové se nabízí jako logické vysvětlení to, že o politiku nejevily velký zájem a nerady vystupovaly na veřejnosti, proto daly přednost aktivitě za „bezpečnými“ zdmi Bílého domu. Jacqueline Kennedyové nečinila veřejná vystoupení takový problém, ba dokonce si dokázala snadno podmanit nejen samotný americký lid, ale také novináře a zahraniční státníky, avšak politika i charitativní činnost ji jednoduše převážně nudily. Její opravdovou vášní byla historie, umění, a navíc Jacqueline představovala ztělesnění elegance a vkusu, což společně tvořilo důvod, proč se jejím stěžejním projektem stala právě renovace Bílého domu. Zatímco prvním dvěma zmíněným dámám se v tomto ohledu nedostalo výraznější publicity, úpravy Bílého domu pod taktovkou Jacqueline byly veřejnosti dobře známy, a výsledek její práce mohli dokonce Američané zhlédnout v celonárodně vysílaném pořadu. Mamie Eisenhowerová navíc kvůli nedostatečnému vládnímu financování získávala cenné starožitnosti formou darů, čímž svým nástupkyním ukázala využití potenciálu této varianty. Jacqueline Kennedyová tak při své renovaci Bílého domu využívala stejného postupu, a navíc k dárcovství přidala ještě uspořádání veřejné sbírky. Pat Nixonová za sebou zanechala v Bílém domě také významný trvalý odkaz, neboť jej nechala přetvořit na bezbariérový.

Z hlediska politiky je jasně zřetelný také nárůst angažovanosti prvních dam v závislosti na měnící se době a sílící emancipaci žen. Výjimku tvořila jen Barbara

Bushová, jež byla označována za „ženu 40. let“, neboť jí v době nástupu do Bílého domu bylo 63 let a na svoji dobu pojala pro mnohé úlohu první dámy až příliš tradicionalisticky. U ostatních prvních dam je ovšem možné jasně pozorovat měnící se zájem a vliv na politiku na pozadí doby.

Bess Trumanová a Mamie Eisenhowerová vykonávaly funkci v 50. letech 20. století, tedy v době, kdy bylo smýšlení Američanů o postavení ženy ve společnosti a rodině velmi konzervativní. Žena měla být především dobrou matkou, manželkou a hospodyňkou. Tomuto pojetí přirozeně nečinila výjimku ani první dáma. Bess Trumanová i Mamie Eisenhowerová byly tedy manželkami prezidentů, jež jsou ukázkovými hostitelkami v Bílém domě, vytváří teplo domova a stojí po boku, i když vždy v pozadí, svého manžela. V 60. letech sílilo v Americe ženské hnutí, což se z počátku neodrazilo na pojetí funkce první dámou Jacqueline Kennedyovou, avšak Lady Bird Johnsonovou již výrazně.

Pojetí první dámy jako pouhé hostitelky v Bílém domě a ženy stojící ve stínu svého manžela Lady Bird Johnsonová zásadně změnila. Nová první dáma se svým zájmem o politické dění diametrálně lišila od svých předchůdkyň. Nejenže byla politicky i společensky velmi aktivní a věnovala se několika projektům současně, ale dokázala využít svého postavení i k prosazení svých politických cílů. Její nástupkyni Pat Nixonovou by se ovšem, v ohledu na její konzervativní smýšlení, dalo postavit pravděpodobněji vedle Bess Trumanové a Mamie Eisenhowerové než vedle Lady Bird Johnsonové. Pat Nixonová patřila mezi politicky méně aktivní první dámy, což by se ale také dalo přičíst její spíše introvertní povaze. Avšak od svých předchůdkyň zastávající funkci v 50. letech se přece jen výrazně lišila. Ačkoliv se stejně jako ony vyhýbala veřejným vystoupením, velmi úspěšně se jí dařilo reprezentovat USA v zahraničí, kam byla z pověření prezidenta často vysílána, což reflektuje stále se zvětšující význam první dámy pro Spojené státy. Ovšem Betty Fordová již dokázala plně využít politického potenciálu, jenž jí úřad první dámy nabízel. Stala se doslova mluvčí feministek, a ERA (návrh na ústavní dodatek týkající se rovnoprávnosti žen), k němuž se předchozí první dámy vyjádřily nanejvýš jen okrajově, otevřeně podporovala. Významně tudíž posunula hranice role první dámy, když se veřejnosti představila jako samostatná osobnost s vlastními názory a cíli. Rosalynn Carterová byla nejen

rovnocennou politickou partnerkou pro svého manžela, ale navíc se jako první dáma účastnila schůzí kabinetu, aby tak mohla ještě efektivněji naplňovat své politické cíle. Nancy Reaganová, ačkoliv se snažila na veřejnost působit pouze jako milující manželka, která kryla svému muži záda, měla ve skutečnosti ze všech svých předchůdkyň na prezidenta pravděpodobně největší vliv. Radila mu, co by měl udělat a co mu naopak uškodí, napovídala mu, jak odpovědět novinářům na otázky, nebo mu doporučovala, koho ze svých zaměstnanců propustit. Celkově tak rozhodování prezidenta velmi ovlivňovala, i když pouze „ze zákulisí“.

Na přelomu 80. a 90. let výrazně vzrostl počet žen, jež se soustředily na profesní kariéru. Tyto ženy se tudíž logicky neztotožnily s „babičkou“ Barbarou Bushovou, avšak svůj vzor našly již o pár let později v Hillary Clintonové – prototypu pracující matky a kariéristky. Hillary nejenže výrazně zasahovala do politiky svého manžela, ale navíc se jí podařilo pro institut první dámy vytvořit zcela nová měřítka, neboť nezávisle na manželovi zvládla vybudovat vlastní politickou kariéru. Institut první dámy se i nadále vyvíjel a stále vyvíjí, proto je zajímavé pozorovat, jak manželky prezidentů využívají potenciálu, který jim úřad první dámy nabízí, nebo ho dokonce samy rozšíří.

7 Bibliografie

7.1 Literatura

CAROLI, Betty Boyd, *First Ladies. From Martha Washington to Michelle Obama*, New York 2010.

CLINTON, Hillary Rodham, *Živá historie*. Praha 2004.

DAVID, Lester, *Jacqueline Kennedy Onassisová. Soukromý život*, Ostrava 1994.

GASSETT, Philipp, MAUCH, Christof (ed.), *První dámy Ameriky. Od Marthy Washingtonové po Hillary Clintonovou*, Praha 2001.

GRAUBARD, Stephen Richards, *Prezidenti. Proměna instituce amerického prezidenta od Theodora Roosevelta k Georgi W. Bushovi*, Praha 2007.

HERTZ, Rosanna, REVERBY Susan M., *Gentility, Gender, and Political Protest: The Barbara Bush Controversy at Wellesley College*. In: *Gender and Society*, vol. 9, no. 5, 1995, s. 594–611.

KELLEY, Kitty, *Nancy Reaganová. Necenzurovaný životopis*, Praha 1992.

PANCOL, Katherine, *Tvář za obrazem. Jackie Kennedyová 1929–1994*, Praha 1999.

PHILLIPS-SCHROCK, Patrick, *The Nixon White House Redecoration and Acquisition Program. An Illustrated History*, Jefferson, North Carolina 2016.

TOBIN, Leesa E., *Betty Ford as First Lady. A Woman for Women*. In: *Presidential Studies Quarterly*, vol. 20, no. 4, 1990, s. 761–767.

WATSON, Robert P., *The Presidents' Wives. Reassessing the Office of First Lady*, Boulder 2000.

WATSON, Robert W., *White House Studies Kompendium*, New York 2007.

7.2 Internetové zdroje

ANDERSEN, Kirsten, *Hillary Clinton Tells UN: No Human Progress without Abortion-on-Demand*. In: lifeditenews [Online]. 13. 3. 2014 [cit. 2018-01-25]. Dostupné z: <https://www.lifesitenews.com/news/hillary-clinton-tells-un-no-human-progress-without-abortion-on-demand>

BISER, Margaret, *Lady Bird Johnson's Floral Legacy*. In: The White House Historical Association [online]. [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <https://www.whitehousehistory.org/lady-bird-johnsons-floral-legacy>

BYRON, Jim, *Pat Nixon and the Golden Age of the White House*. In: Richard Nixon Foundation [online]. 5. 10. 2009 [cit. 2018-04-11]. Dostupné z: <https://www.nixonfoundation.org/2009/10/pat-nixon-and-the-golden-age-of-the-white-house/>

First Ladies' Role. In: National First Ladies' Library [online], [cit. 2018-02-10]. Dostupné z: <http://www.firstladies.org/FirstLadiesRole.aspx#RoleFirstLady>

First Lady Biography. Barbara Bush. In: National First Ladies' Library [online], [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <http://www.firstladies.org/biographies/firstladies.aspx?biography=42>

First Lady Biography. Bess Truman. In: National First Ladies' Library [online], [cit. 2018-03-17]. Dostupné z: <http://www.firstladies.org/biographies/firstladies.aspx?biography=34>

First Lady Biography. Betty Ford. In: National First Ladies' Library [online], [cit. 2018-04-05]. Dostupné z: <http://www.firstladies.org/biographies/firstladies.aspx?biography=39>

First Lady Biography. Jackie Kennedy. In: National First Ladies' Library [online], [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <http://www.firstladies.org/biographies/firstladies.aspx?biography=36>

First Lady Biography. Lady Bird Johnson. In: National First Ladies' Library [online], [cit. 2018-04-01]. Dostupné z:

<http://www.firstladies.org/biographies/firstladies.aspx?biography=37>

First Lady Biography. Rosalynn Carter. In: National First Ladies' Library [online], [cit. 2018-04-10]. Dostupné z:

<http://www.firstladies.org/biographies/firstladies.aspx?biography=40>

Hillary Clinton's 1995 Women's Right Speech In Beijing Transformed Her Career. In: ndtv [Online]. 20. 8. 2016 [cit. 2018-01-25]. Dostupné z: <https://www.ndtv.com/world-news/hillary-clintons-1995-womens-right-speech-in-beijing-transformed-her-career-1446330>

Mamie Eisenhower. In: History.com [online]. [cit. 2018-03-10]. Dostupné z:

<https://www.history.com/topics/first-ladies/mamie-eisenhower>

Mrs. Nixon and the White House Collection. In: The White House Historical Association [online]. [cit. 2018-04-11]. Dostupné z:

<https://www.whitehousehistory.org/mrs-nixon-and-the-white-house-collection>

NAULIN, Melissa, „*Proud Housewife*“. *Mamie Eisenhower Collects for the White House.* In: The White House Historical Association [online]. [cit. 2018-03-20].

Dostupné z:

<https://www.whitehousehistory.org/proud-housewife-mamie-eisenhower-collects-for-the-white-house>

Patricia Ryan Nixon. In: WhiteHouse.gov [online], [cit. 2018-04-02]. Dostupné z:

<https://www.whitehouse.gov/about-the-white-house/first-ladies/patricia-ryan-nixon/>

SHRIBMAN, David, *Michelle Obama, Laura Bush Represent New Breed of First Ladies.* In: NewburyportNews [online]. 25. 9. 2010 [cit. 2018-01-25]. Dostupné z:

http://www.firstladies.org/documents/art_newbreed.pdf

The Environmental First Lady. In: Lady Bird Johnson [online]. [cit. 2018-04-01].

Dostupné z: <http://www.ladybirdjohnson.org/biography>

8 Resumé

Since the inception of the US presidency, the first lady has also become a very significant person. The American public has been and is still very conservative about the marriage of the president. There have never been divorce during the presidential functions. The term “*First Lady*” appeared most likely in the middle of the 19th century, but there are many claims about its first use. The duties and the role of the first lady are not included in the Constitution, so each wife of the president defines it more less by herself. Over the years, their activities and influence have been increasing. Especially in the second half of the 20th century the public from the first lady expected not only to be a traditional hostess in the White House, but also to represent the United States in the world and become a pattern for American women.

The first ladies I write about in my bachelor's thesis have almost all been involved in the pre-election campaign. The first ladies differed mainly in their own initiative. While Jacqueline Kennedy or Pat Nixon, for example, were moved to the forefront of the interest by the candidate team, Lady Bird Johnson initially set up her own election campaign with her *Lady Bird Special*.

After moving to the White House, presidential families have the opportunity to arrange their temporary home according to their tastes. The first ladies were usually given this role, some of which made significant changes, leaving a permanent link. The interior of the White House was mostly changed by Mamie Eisenhower and especially Jacqueline Kennedy.

During the two-hundred-year history of the USA, the institution of the first lady has turned from a mere addition of the presidential office into a separate political factor. Nevertheless, in the second half of the 20th century, there were first ladies who did not want to be politically engaged - Bess Truman and Mamie Eisenhower. The exact opposite was Lady Bird Johnson, Betty Ford, and Rosalynn Carter, who took the first lady's duties to pursue their own political goals. Hillary Clinton excelled herself by building her own political career, not dependent on her husband. From the first ladies, charity activity was generally expected, as well as a specific area of interest. Jackie Kennedy was interested in preserving historic monuments, Lady Bird Johnson was engaged in environmental protection, Pat Nixon encouraged volunteering, Betty

Ford advocated equal rights for women, Rosalynn Carter paid attention to the care of mentally ill, Nancy Reagan was interested in drug preventive among young people, Barbara Bush about the problems of illiteracy, and Hillary Clinton has devoted herself to US health care and women's rights. Another important role of the first ladies was the representation of the USA during foreign trips.